

BOFIT Online
2010 No. 4

BOFIT Kiina-ryhmä

Kiina hakee paikkaansa
maailmantaloudessa

– BOFIT Kiina-tietoisku 2010

EUROJÄRJESTELMÄ
EUROSYSTEMET

Suomen Pankki, BOFIT
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos

BOFIT Online
Päätoimittaja Laura Solanko

BOFIT Online 4/2010

BOFIT Kiina-ryhmä: Kiina hakee paikkaansa maailmantaloudessa
– BOFIT Kiina-tietoisku 2010

22.11.2010
ISSN 1456-811X (online)

Suomen Pankki
BOFIT – Siirtymätalouksien tutkimuslaitos

PL 160
00101 Helsinki
Puh: 010 831 2268
Fax: 010 831 2294
bofit@bof.fi

www.bof.fi/bofit

Tässä julkaisussa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajan omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin kantaa.

Sisällys

Tiivistelmä	3
Elvytyksestä peruskasvuun – BOFIT Kiina-ennuste 2010-2012.....	4
Jouko Rautava	
Työmarkkinat – tilanne ja näkymät	12
Juuso Kaaresvirta	
Juanin kehitys muiden aasialaisvaluuttojen kokemusten valossa	16
Aaron Mehrotra	
Kiinalaiset näkemykset maailmantalouden hallinnasta	22
Mikael Mattlin ja Matti Nojonen	
Jatkuuko Kiinan kasvu?	27
Iikka Korhonen	

BOFIT Kiina-ryhmä

Kiina hakee paikkaansa maailmantaloudessa

Tiivistelmä

Suomen Pankin Siirtymätalouksien tutkimuslaitos (BOFIT) järjesti lokakuussa 2010 kolmannen Kiinan taloutta käsittelevän tietoiskun. Tämän julkaisun artikkelit perustuvat tietoiskussa pidettyihin esitelmiin. Ensimmäinen kirjoitus analysoi Kiinan taloustilannetta BOFIT Kiina-ennusteen valossa ja kommentoi Kiinan vaikutusta Suomen ulkomaankauppaan. Toinen kirjoitus pohtii Kiinan työmarkkinoiden kehitystä ja valottaa erityisesti vapaan työvoimareservin määrää sekä palkkakehitystä koskevaa keskustelua. Kolmannessa artikkelissa tutkitaan sitä, mitä yhteistä ja mitä eroja Kiinan valuuttakurssipolitiikassa ja juanin kehityksessä on verrattuna Japanin jenin ja Korean wonin historiaan. Kirjoituksessa käsitellään myös tärkeäksi aiheeksi kohonnutta juanin kansainvälisen käytön lisääntymistä. Neljäs kirjoitus valottaa sitä, miten Kiinan sisäisessä keskustelussa nähdään erilaiset ajankohtaiset maailmantalouden hallintaa ja uudistuksia koskevat asiat. Se perustuu meneillään olevaan tutkimukseen, joka pohjaa laajaan kiinalaiseen lähdemateriaaliin. Viimeinen artikkeli pohdiskelee Kiinan pitemmän aikavälin kasvupotentiaalia ja siinä käsitellään mm. investointeja tutkimukseen ja tuotekehitykseen.

Jouko Rautava

Elvytyksestä peruskasvuun – BOFIT Kiina-ennuste 2010-2012

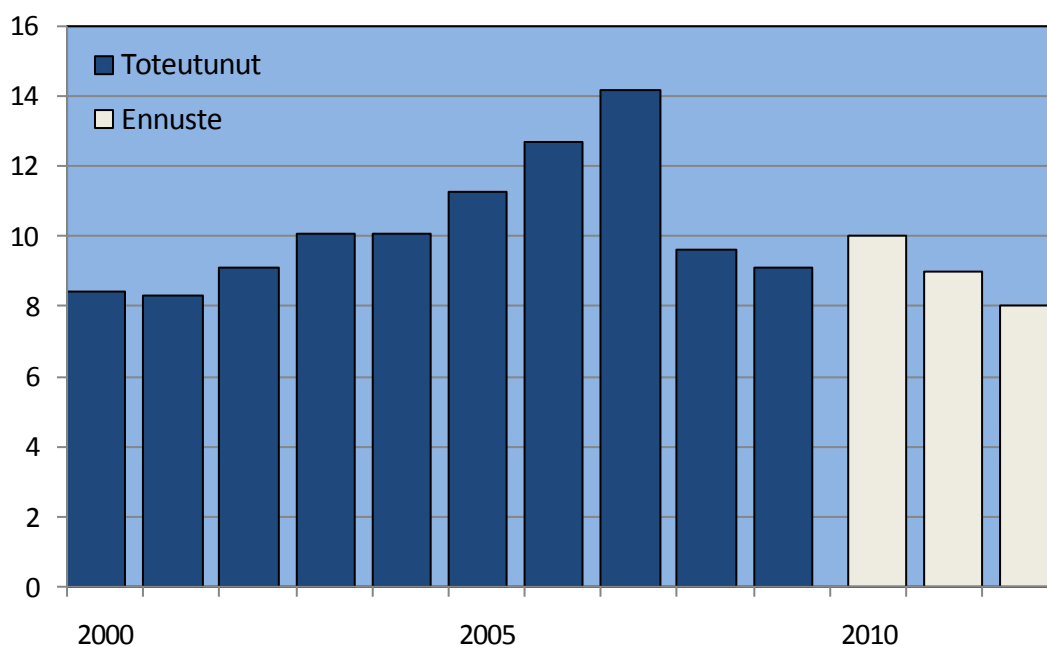
Kiina selvisi vuoden 2008 lopulla maailmantalouteen täydellä voimalla iskeneestä rahoituskriisistä paljon muita maita paremmin. Tämä johtui pitkälle siitä, että maan hallitus käynnisti mittavat ja nopeat toimet investointien ja kotimaisen kysynnän vahvistamiseksi tilanteessa, jossa maan vientikysyntä romahti. Vaikka BKT:n kasvu pysähtyi vuodenvaihteessa 2008–2009, Kiinan elpyminen on tämän jälkeen ollut ripeää eikä ylikuumenemisilmiöitäkään ole voitu välttää. Samalla Kiinan suhteellinen asema maailmantaloudessa on edelleen vahvistunut ja samalla koko kansainvälisen yhteisön kiinnostus sen harjoittamaan talouspolitiikkaan on kasvanut.

Tässä esityksessä tarkastellaan ensin Kiinan lähivuosien talousnäkyymiä BOFIT Kiina-ennusteen pohjalta ja kommentoidaan erityisesti raha- ja valuuttakurssipolitiikan ajankohtaisia kysymyksiä. Kirjoituksen lopussa kuvataan Kiinan vaikutusta Suomen ulkomaankauppaan uusimpien tilastojen avulla.

Investoinneista ja viennistä kotimaiseen kulutukseen

Kiinan kokonaistuotannon vuosikasvu kiihtyi vuoden 2010 ensimmäisellä neljänneksellä lähes 12 prosenttiin, mutta sen jälkeen kasvuvauhti on vähitellen hidastunut. Heinä-syyskuussa tuotannon vuosikasvu painui alle 10 prosentin, mutta alkuvuoden vahvan kehityksen seurauksena Kiinan reaalin BKT on vuonna 2010 noin 10 % suurempi kuin edellisenä vuonna. Syyskuussa 2010 julkaistussa ennusteessaan BOFIT uskoo kasvun edelleen hidastuvan niin, että vuonna 2011 Kiinan BKT:n kasvu on 9 % ja vuonna 2012 se hidastuu edelleen 8 prosenttiin.

Kiinan BKT:n kasvu ja BOFIT Kiina-ennuste 2010–2012

Lähde: Kiinan tilastovirasto, BOFIT

Vuonna 2010 Kiinan tuonnin ennustetaan kasvavan noin viidenneksen, mikä johtuu sekä kriisin aiheuttamasta matalasta vertailupohjasta että Kiinan vahvasta talouskasvusta. Tämän jälkeen tuonnin määrän kasvun odotetaan tasaantuvan 10 prosentin paikkeille vuosina 2011 ja 2012.

Kasvun hidastumiseen vaikuttavat niin Kiinan sisäiset tekijät kuin maailmantalouden epävarmat näkymät. Kasvun hidastuminen on nähtävissä siirtymisenä kestävämmän kasvun tasolle. Kiinan talous maailman toiseksi suurimpana taloutena tuskin voi enää kasvaa pysyvästi yli 10 prosentin vuosivauhtia ilman merkittäviä sisäisiä ja ulkoisia epätasapainoja. Jo nyt kiinalaispäättäjät ovat joutuneet tasapainoilemaan elvytyksen ja ylikuumenemisen kanssa, joten julkisella sektorilla ei ole tarvetta lisäelvytykseen, vaikka kriisiin liittyvien elvytystoimien vaikutus on häviämässä tai jo hävinnyt.

Kiinassa investointien osuus kokonaistuotannosta on poikkeuksellisen suuri ja kriisin myötä investointiaste on ilmeisesti noussut jo lähelle 50 prosenttia suhteessa BKT:hen. Kiinan investointiaste onkin tavattoman korkea millä tahansa kriteerillä mitattuna eikä tällaisen resurssija syövän (mm. virheinvestoinnit) ja kulutusta rajoittavan investointiasteen ylläpitäminen näytä jatkossa toivottavalta tai mahdolliselta. Talouden rakennemuutos tapahtuu kuitenkin hitaasti ja investointien suuren painon vuoksi investointitahdin hidastuminen heijastuu melko varmasti myös BKT:n kasvun hidastumisena.

Hidastumisesta huolimatta Kiinan lähivuosien talouskasvun on edelleen nopeaa. Vaikka työvoiman määrän kasvu ei enää jatkossa tue talouskasvua, tuottavuuden kasvulle on runsaasti tilaa. Tätä kehitystä tukevat kaupungistuminen ja väestön siirtyminen maataloudesta palveluihin sekä tavaratuotantoon – väestön siirtyminen erittäin alhaisen tuottavuuden maataloudesta muille toimialoille nostaa tuottavuutta ja talouskasvua lähes vääjäämättä niin kauan, kun maaseudulla riittää alityöllistettyä työvoimareserviä (kts. Kaaresvirran artikkeli jäljempänä).

Elvytyksen aiheuttamat ongelmat tuovat päänvaivaa

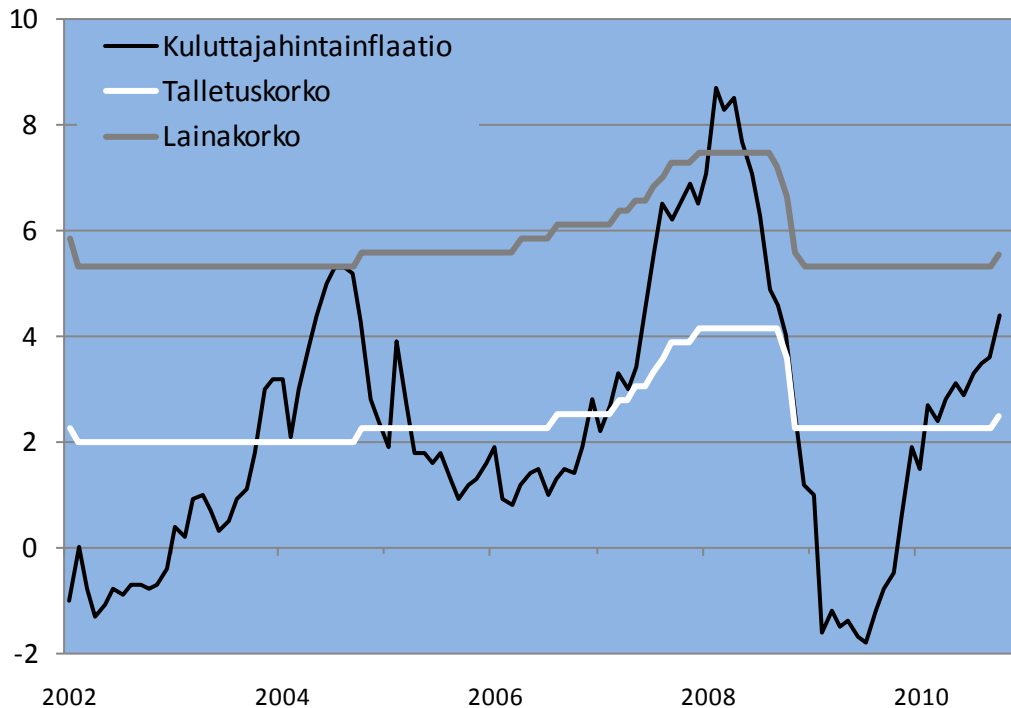
Kriisiajan poikkeukselliset toimet ovat myönteisten kasvuvaikutusten ohella synnyttäneet Kiinassakin ongelmia. Suuren elvytyspaketin suorat vaikutukset maan budjettiin ovat olleet suhteellisen pienet, sillä päävastuun elvytystoimista ovat kantaneet suuret valtionpankit, valtionyritykset sekä paikallishallinto. Itse asiassa vuoden 2009 budjettivaje oli vain 2,3 % ja vuoden 2010 vajeeksi on budjetoitu 2,7 % BKT:sta. Lisäksi edellisvuosien tapaan vuoden 2010 vaje jäänee budjetoitua pienemmäksi, mikä heijastaa hallituksen tapaa käyttää budjettiesityksessä maltillisia talouskasvuarvioita.

Ongelmat muhivatkin muualla. Elvytyspaketin investointien rahoittamiseksi paikallishallinnot ovat perustaneet budjetin ulkopuolisia yhtiöitä, jotka pankkien myöntämällä rahoituksella ovat toteuttaneet vaaditut rakennushankkeet. Näiden yhtiöiden yhteenlasketut velat ovat mittavat, sillä niiden määrää koskevat arviot vaihtelevat 15 prosentista 40 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Suureen haarukkaan liittyvän epävarmuuden ohella ongelmien mittaluokkaa kuvaa se, että aikaisemmin Kiinan koko julkisen sektorin velan ilmoitettiin olevan 20 % BKT:sta, kun nyt arvio on 35–60 %.

Myös rahapolitiikan puolella on ajauduttu hankalaan tilanteeseen. Kriisin myötä Kiinassa rahapolitiikkaa kevennettiin nopeasti, mikä näkyi luototuksen tavattoman nopeana kasvuna. Talouskasvun elpymisen ja runsaan likviditeetin ansiosta hinnat kääntyivät vuoden 2010 alussa kasvuun, minkä jälkeen kuluttajahintojen nousu kiihtyi lokakuussa jo yli 4 prosenttiin. Kuluttajahintojen nousu koskettaa erityisesti elintarvikkeita, joiden hinnat ovat nousseet maailmanlaajuisesti. Kuluttajahintoja suurempi ongelma on kuitenkin ollut asuntohintakehitys,

vaikka asuntojen hintojen nousu hidastuikin loppuvuotta kohden alle kymmeneen prosenttiin. Tilanne asuntomarkkinoilla vaihtelee suuresti kaupungeittain.

Kiinan inflaatio ja korot

Lähde: CEIC, Bloomberg

Kiinan talouspolitiikassa korkea työllisyys ja matala inflaatio ovat ylivoimaisesti tärkeitä tavoitteita. Inflaation rooli johtuu sen epävarmuutta korostavasta ja reaalityuloja uhkaavasta roolista. Nykytilanteessa inflaatio on ajanut reaaliset säästökorot pakkasen puolelle, mikä uhkaa kotitalouksien pankkitalletuksia. Kiinassa näiden merkitys on keskeinen, sillä pankkitalletukset ovat tärkein sijoituskohte ja niiden merkitys ihmisten kaikinpuolisen turvan kannalta on kriittinen. Negatiiviset säästökorot ovat ajaneet ihmisiä etsimään parempaa suojaa talletuksilleen myös asuntomarkkinoilta. Asuntohintakehityksen hillitsemisen lisäksi negatiiviset talletuskorot olivat varmasti tärkeä tekijä, kun hallitus päätti nostaa korkoja lokakuussa 2010.

Valuuttakurssipolitiikka keskeisessä asemassa

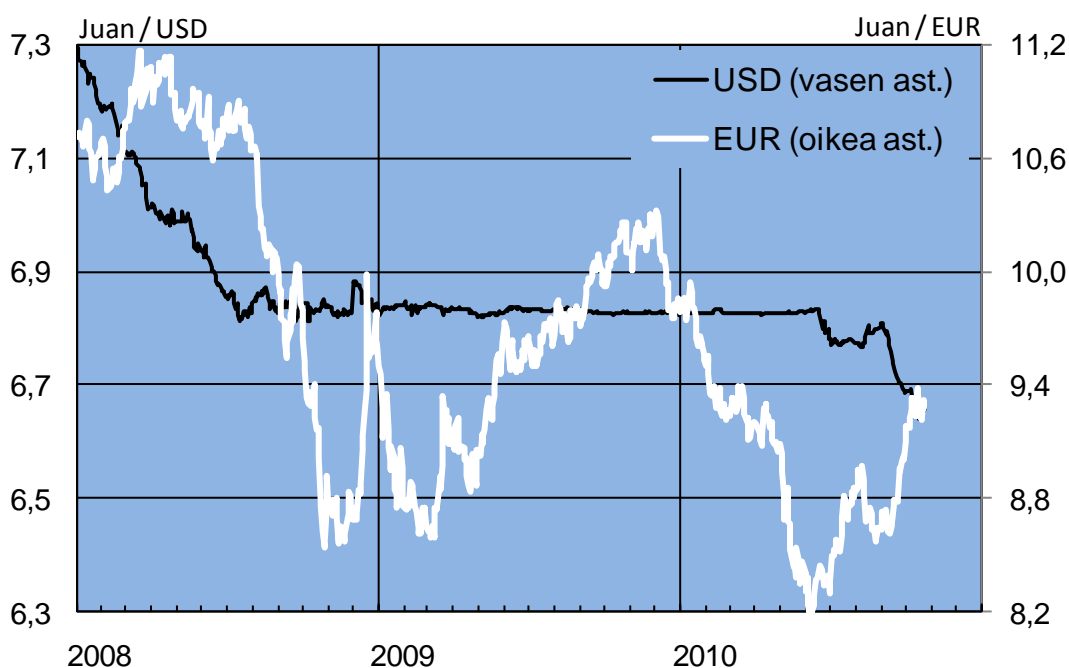
Rahapolitiikan liikkumatilaa ovat rajoittaneet valuuttakurssipolitiikka ja juanin tiukka kytkös Yhdysvaltojen dollariin. Kiinan hallituksen on ollut vaikea nostaa korkoja inflaatio-odotusten nujertamiseksi, koska korkojen noston on pääomaliikkeiden rajoituksista huolimatta pelätty houkuttelevan nopealiikkeistä pääomaa maahan, mikä kasvattaa valuuttavarantoa ja hankaloittaa ennestään likviditeettitilanteen hallintaa. Hallitus onkin rahapolitiikan kiristämiseksi turvautunut lähinnä erilaisiin hallinnollisiin toimiin kuten suorien luotonantoa ja pääoman tuontia koskevien määräysten antamiseen pankeille sekä talletusten varantovaatimusten korottamiseen.

Kiinan valuuttavaranto kasvoi heinä-syyskuussa 2010 ennätyselliset 194 miljardia dollaria 2650 miljardiin dollariin. Varannon kasvusta noin kolmasosa johtui kauppataseen ylijäämästä lopun muodostuessa pääoman tuonnista ja valuuttakurssimuutoksista. Kuten viimeaikainen keskustelu on osoittanut, kiinalaiset kantavat suurta huolta valuuttavarantonsa arvon säilymisestä, sillä valtaosa varannosta on sijoitettu dollarimääräisiin Yhdysvaltojen hallituksen velkakirjoihin. Perusongelma Kiinan kannalta on kuitenkin kasvava valuuttavaranto, mikä on suoraa seurausta siitä, että Kiinalla on tavattoman iso kauppataseen ylijäämä ja keskuspankki joutuu ostamaan viejiltä enemmän dollareita kuin se myy tuojille pitääkseen juanin kurssin nykyisellä tasolla. Muiden muassa maailmanpankki pelkää kauppataseen ylijäämien pysyvän ylettömän suurina, ellei Kiina onnistu muuttamaan talouskasvunsa rakennetta enemmän kulutusvetoiseksi.

Vaikka Kiina inflaation kiihtymisen, asuntohintojen nousun jatkumisen ja lisääntyneen kansainvälisen painostuksen myötä löysäsi dollarikiinnitystä kesäkuussa 2010, ei toistaiseksi nähty juanin parin prosentin vahvistumisen dollariin nähden ole ratkaisevasti muuttanut raha- ja valuuttakurssipolitiikan perusongelmaa eli varantojen jatkuvaa kasvua ja talouteen virtaavan rahamäärän hallintaa. Valuutan jouston lisääminen ja lokakuinen 0,25 prosentin koronnosto viittaavat kuitenkin siihen, että jatkossa Kiinan on rahapolitiikassa turvauduttava aikaisempaa enemmän markkinaehtoiseen - korkoihin ja valuuttakurssiin perustuvaan - säätelyyn.

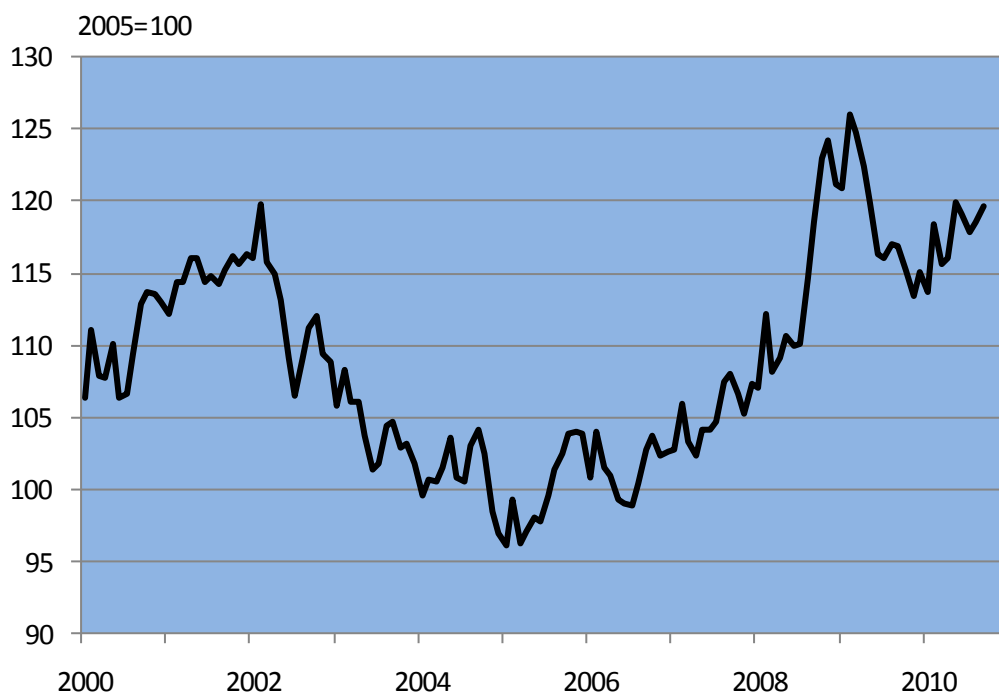
Pitemmän päälle Kiinan on vaikea kahlita paineita, jotka syntyvät siitä, että Kiinan talous kasvaa tällä hetkellä muihin maihin verrattuna ylivertaista vauhtia, mikä heijastuu valuuttakurssiodotuksissa. Talouspolitiikan kannalta kysymys on lähinnä siitä, antaako hallitus juanin nimelliskurssin vahvistua vai tapahtuuko kurssin vahvistuminen kilpailijamaita korkeamman inflaation eli reaalisin kurssin vahvistumisen kautta. Kuten oheisesta kuviosta nähdään, juanin kauppapainotettu ja inflaatioeroilla korjattu reaalin valuuttakurssi on vuonna 2010 jatkanut vahvistumista vuosien 2008 ja 2009 dollarin suurten heilahtelujen aiheuttaman kuprun jälkeen.

Juanin euro- ja dollarikurssi 2008–2010

Lähde: Bloomberg

Juanin reaalin kauppapainotettu valuuttakurssi (indeksi 2005 = 100)

Lähde: BIS

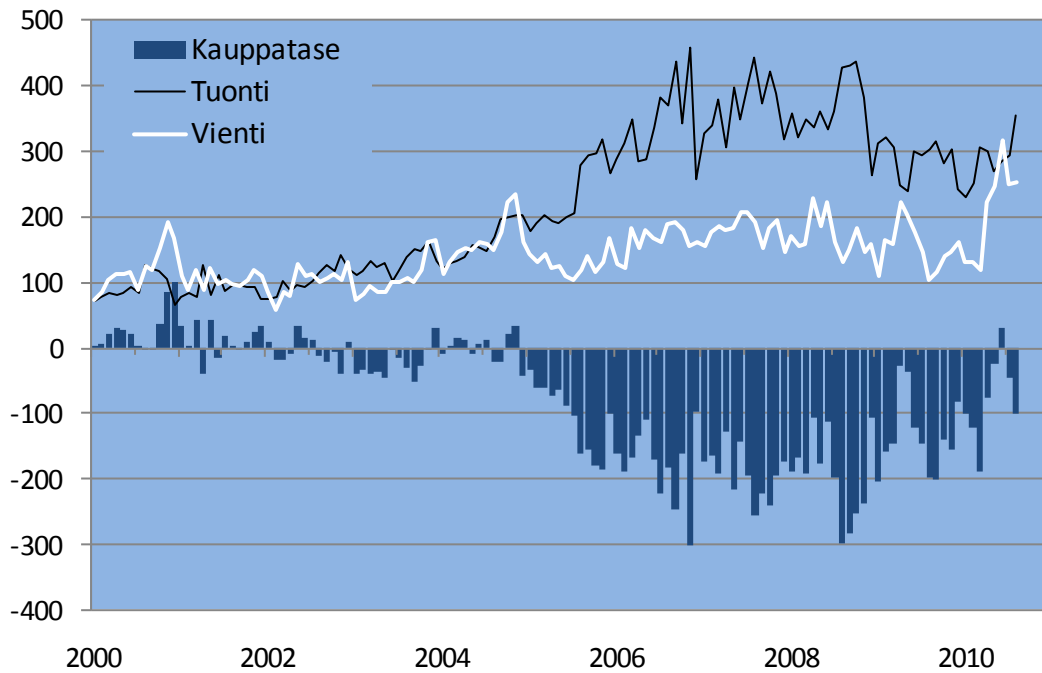
Valuuttakurssipolitiikka koskettaa myös yleisemmin Kiinan kasvumalliin tarvittavaa muutosta. Valuutan vahvistuminen tarkoittaa sitä, että vientiteollisuuden aliarvostetun valuuttakurssin kautta saama tuki vähenee, kun taas kotitalouksille valuutan vahvistuminen merkitsee reaalitulojen kasvua ja kulutusmahdollisuuksien lisääntymistä.

Keskustelu Kiinan valuuttakurssipolitiikan kansainvälisistä vaikutuksista on joskus sekavaa ja harhaanjohtavaa, kun laajasta ja monimutkaisesta asiakokonaisuudesta valitaan vain omiin tarkoituksiin sopivia osia. Kiina itse näyttää toimineen suorastaan omia etujaan vastaan puolustaessaan arvovaltasuhteista juanin tiukkaa dollarikytköstä. Nykytilanteessa juanin hallittu nimellinen vahvistuminen helpottaisi monien maiden valuuttakurssipaineita, vähentäisi protektionismin kasvun uhkaa ja Kiinan lisääntynyt kysyntä toisi myös kaivattua vetoapua maailmantalouteen. Viime kädessä globaalin talouden tasapainoinen kehitys on tietysti myös Kiinan etu.

Kriisi kasvatti Kiinan osuutta Suomen viennissä

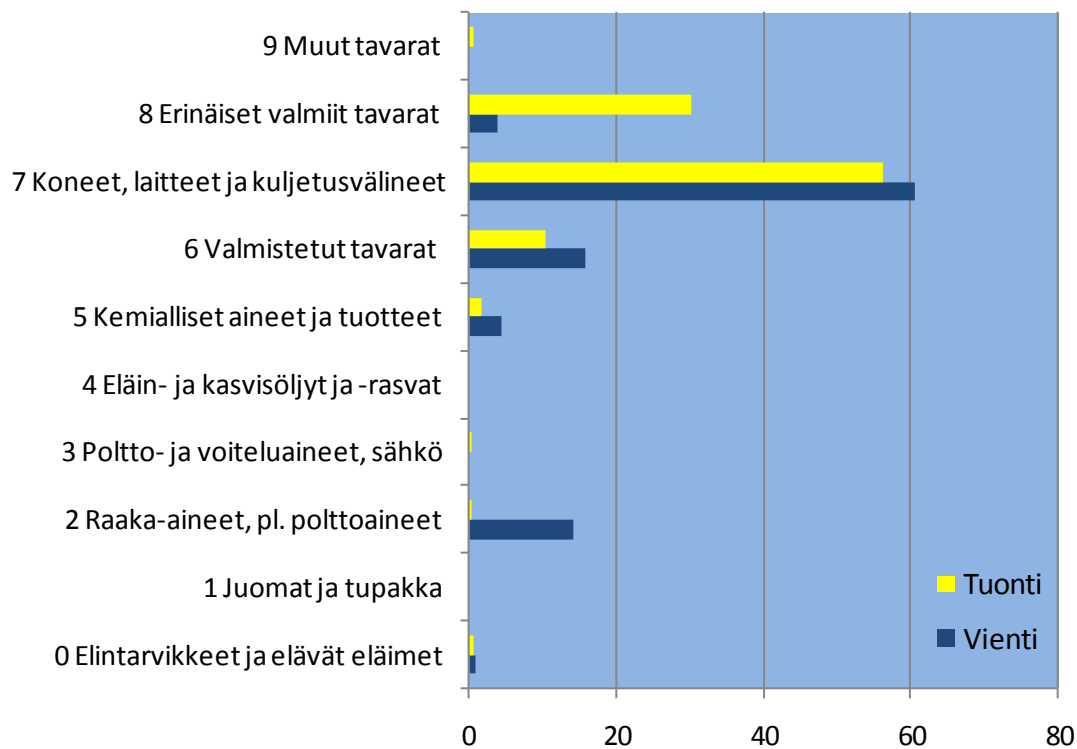
Kiinan vahvan talouskasvun seurauksena sen merkitys Suomen ulkomaankaupassa on lisääntynyt talouskriisin aikana. Kiinan markkinoiden kokoa ja kasvu kuvaa hyvin se, että vuonna 2009 Kiinan BKT kasvoi yli 460 miljardilla dollarilla, kun esimerkiksi Ruotsin koko BKT:n arvo painui kriisiin ja valuuttakurssimuutosten seurauksena noin 400 miljardiin dollariin. Vuonna 2010 Kiinan BKT:n kasvu tulee olemaan pitkälti yli 700 miljardia dollaria.

Suomen Kiinan-kauppa, milj. EUR

Lähde: Tullihallitus

Suomen Kiinan-kaupan rakenne – %-osuus (1-7 2010)

Lähde: Tullihallitus

Tammi-elokuussa 2010 vientimme Kiinaan kasvoi lähes 30 % verrattuna edellisvuoden vastaavaan aikaan, kun koko vientimme kasvu jäi 12 prosenttiin. Vastaavasti tuontimme Kiinasta laski tammi-elokuussa pari prosenttia koko tuontimme ollessa 14 % edellisvuotta suurempi. Viennin tuontia nopeamman kasvun seurauksena alijäämämme Kiinan-kaupassa onkin selvästi vähentynyt kriisiä edeltäneistä vuosista. Kiinan osuus Suomen koko viennistä oli 5 % (6 % ml. Hongkong) ja tuonnista 7 % (Hongkongin merkitys pieni). Kiina (ml. Hongkong) on Suomen viidenneksi suurin kauppakumppani.

Suomen Kiinan-viennin kasvu vuonna 2010 johtuu ennen kaikkea paperikoneiden ja niiden osien toimituksista. Suomi on suurimpia paperikoneiden toimittajia Kiinalle, mutta toimitusmäärät vaihtelevat huomattavasti vuosittain. Paperikoneiden lailla Kiina on tällä hetkellä tärkeä markkina myös sellulle, jonka viennin arvo on vuonna 2010 noussut lähinnä hinnannousun myötä.

Kiinan-tuontimme koostuu pääasiassa erilaisista koneista sekä atk- ja puhelinlaitteista. Vaikka puhelinlaitteiden tuonti Kiinasta väheni huomattavasti tammi-elokuussa 2010, silti lähes puolet tämän tuoteryhmän laitteista tuontiin Kiinasta. Kiina on atk-laitteiden ja toimistokoneiden ohella tärkein vaatteiden ja jalkineiden toimittaja (tavararyhmä 8).

Juuso Kaaresvirta

Työmarkkinat – tilanne ja näkymät

Kiinaa on totuttu pitämään lähes loppumattoman työvoimareservin maana. Maaseudulla on ollut valtava määrä ihmisiä, jotka ovat olleet käytännössä joko työttömiä tai vain osittain työllistettyjä ja joita on voitu palkata yritysten palvelukseen kaupunkeihin hyvin edullisin työvoimakustannuksin. Työvoiman runsas tarjonta on pitänyt työvoimakustannukset etenkin matalapalkka-aloilla kurissa. Mediassa on kuitenkin ollut muutamana vuonna runsaasti otsikoita, joissa yritykset kertovat, että työvoimaa ei ole enää riittävästi saatavilla. Talouden voimakas kasvu ja yhden lapsen politiikan hidastama väestön lisääntyminen johtavatkin väistämättä tilanteeseen, jossa työvoiman ylitarjonta loppuu, ja palkat alkavat nousta aiempaa voimakkaammin. Samalla etenkin työvoimaintensiivisen tuotannon paineet kasvavat. Useat tutkimukset ovat viime aikoina käsitelleet aihetta, mutta tutkimusten tulokset ovat ristiriitaisia sen osalta, onko työvoiman ylitarjonta jo loppunut vai onko tilanne tulossa eteen vasta lähivuosina.

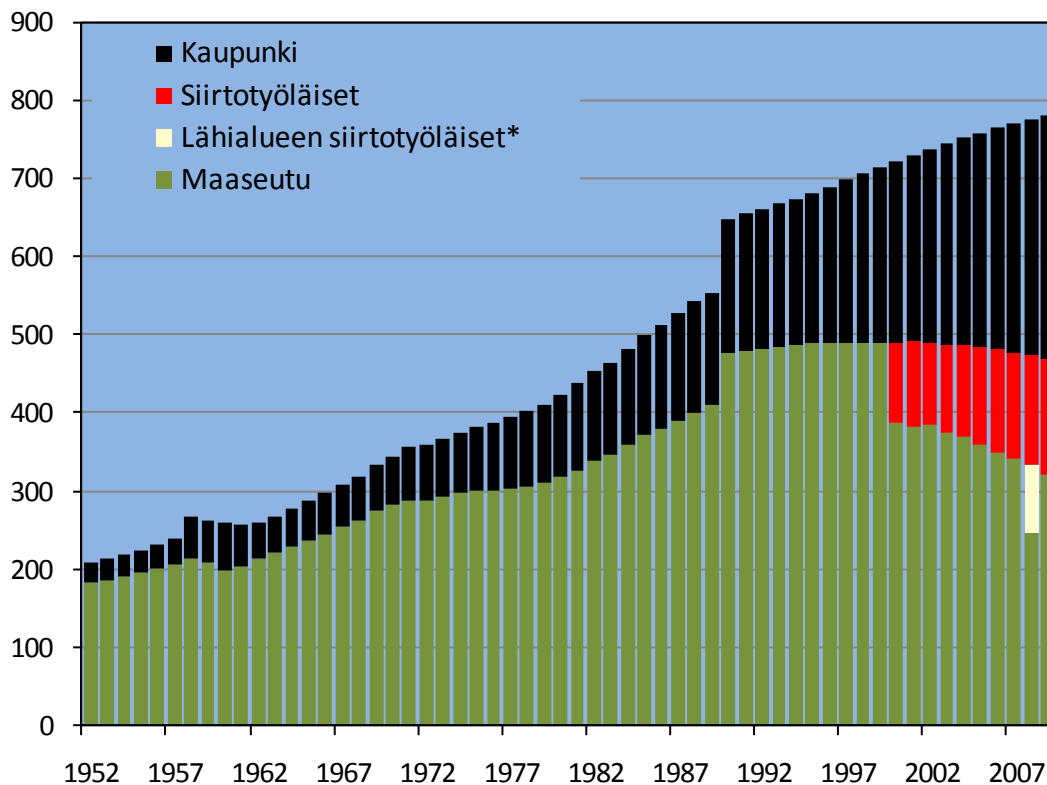
Maaseudun työvoimareservi on supistunut voimakkaasti

Kaupunkien suhteellisen hyvätuloiset työpaikat teollisuudessa ja palvelualoilla ovat vetäneet jo vuosia puoleensa siirtotyöläisiä maaseudulta. Palkka on ollut riittävän suuri kattamaan menetykset sosiaalisissa eduissa, jotka eivät siirry siirtotyöläisen mukana uudelle paikkakunnalle vaan jäävät sille paikkakunnalle, jossa työntekijällä on asuinoikeuslupa. Valtaosa Kiinan tilastoista laaditaan kuitenkin hukou-järjestelmän mukaisesti, mikä tarkoittaa, että siirtotyöläiset lukeutuvat maaseudun asukkaiksi, vaikka olisivatkin työskennelleet vuosia kaupungeissa. Virallisten tilastojen mukaan työvoiman määrä kaupungeissa on viimeisen kymmenen vuoden aikana kasvanut vuosittain noin kolmella prosentilla samalla, kun maaseudulla työvoiman määrä on vuosittain hieman supistunut. Kun siirtotyöläiset otetaan laskuihin mukaan, työvoiman määrä maaseudulla on supistunut huomattavasti voimakkaammin ja vastaavasti kasvanut kaupungeissa. Siirtotyöläisiä arvioidaan olleen noin 150 miljoonaa viime vuoden lopulla, joiden lisäksi lähialuesiirtotyöntekijöitä¹ arvioitiin olleen vuoden 2008 lopussa 85 miljoonaa. Kun kaikki siirtotyöläiset otetaan mukaan laskuihin, maaseudulla oli työvoimaa jäljellä enää 250 miljoonaa vuoden 2008 lopussa. Joidenkin arvioiden mukaan omavaraisen maataloustuotannon takaaminen keskeisten tuotteiden osalta vaatisi 180 miljoonaa työntekijää, jos maaseudulla olisi käytössä nykyaikaiset laitteet.

Tilanne ei kuitenkaan ole aivan näin mustavalkoinen. Lähes kaikki maaseudulta kaupunkeihin siirtyvät ovat parhaassa fyysisessä työiässä olevia nuoria alle 40-vuotiaita työntekijöitä. Maaseudulle jäävät yleensä vanhempi sukupolvi ja usein myös siirtotyöläisten lapset, ja ikärakenne saattaa heikentää uuden teknologian ja toimintatapojen käyttöönottoa. Toisaalta monet siirtotyöläiset saattavat käyttää osan työvuodesta maatöihin etenkin sesonkiaikoina kuten kylvön tai sadonkorjuun aikaan. Joidenkin arvioiden mukaan siirtotyöläiset ovat keskimäärin neljä kuukautta vuodessa kotiseudullaan maatöissä.

¹ Lähialuesiirtotyöntekijät ovat töissä lähikaupungeissa, jonka hallinnolliseen piiriin asuinpaikan maaseutu kuuluu. Kiinan tilastovirasto on julkistanut arvion vain yhdeltä vuodelta (2008).

Työvoimaa siirtyy yhä enemmän kaupunkeihin, miljoonaa työläistä

*) Tieto julkistettu vain vuoden 2008 osalta.

Lähteet: Kiinan tilastovirasto ja OECD

Kiinan työmarkkinoiden tarkastelua vaikeuttaa tilastojen heikkous. Virallisia työvoimatilastoja pidetään yleisesti puutteellisina puhumattakaan työttömyystilastoista, jotka eivät kuvaa juuri lainkaan tilannetta työmarkkinoilla. Esimerkiksi tuorein talouskriisi ei juuri vaikuttanut työttömyysasteeseen vaan työttömyys pysytteli hieman yli 4 prosentissa. Tilaston heikkous johtuu pääasiassa siitä, että Kiina katsoo maaseudun asuinluvan omistavien (hukou) keskuudessa vallitsevan täystyöllisyyden, mikä tarkoittaa, että maaseudulta kaupunkeihin tulleet siirtotyöläisetkin oletetaan täysin työllistetyiksi. Tämä vaikeuttaa huomattavasti mm. työvoiman tarjonnan muutoksien ja talouden kehityksen seuraamista, sillä siirtotyöläiset ovat usein juuri se puskuri, jonka käytöstä yritysten on vaikeina aikoina helpointa luopua. Työttömyysasteesta on esitetty myös muita arviota. Esimerkiksi Kiinan sosiaalitieteiden akatemian (China Academy of Social Sciences, CASS) mukaan työttömyysaste on ollut noin 10 % tietämällä ja OECD arvioi työttömyydeksi noin 6 % vuonna 2008.

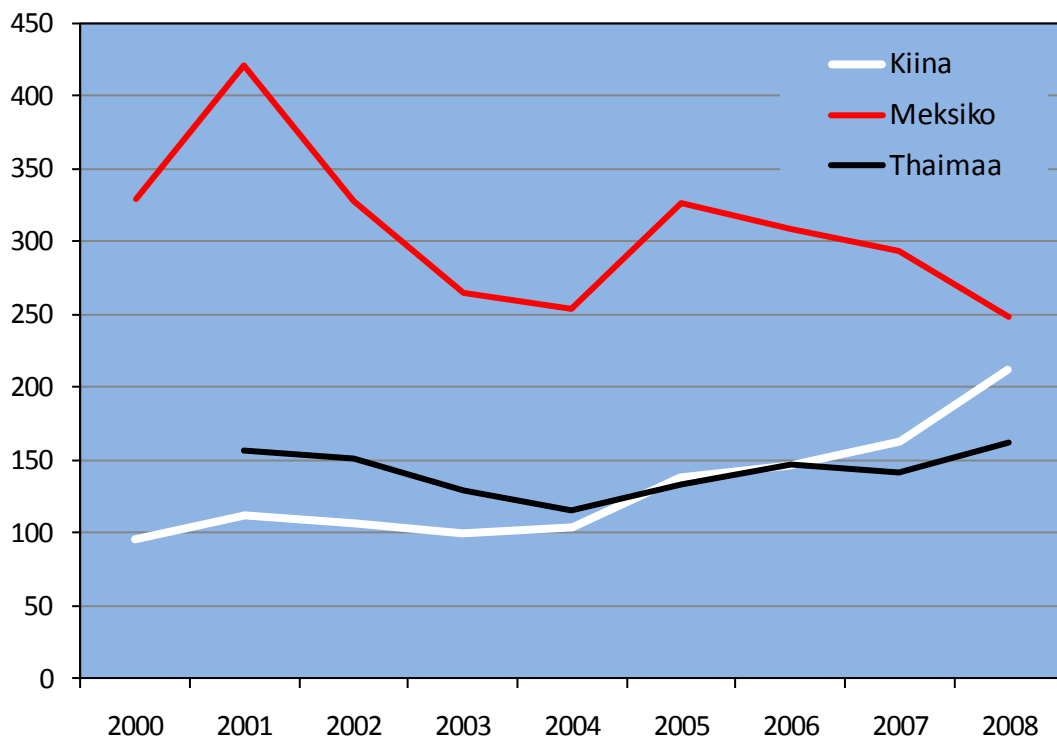
Rivakka palkkojen nousu asettaa paineita työvoimaintensiivisille aloille

Kiinassa palkkojen nousu oli rivakkaa viime vuosikymmenellä. Keskimääräinen nimellispalkka oli virallisten tilastojen mukaan viime vuonna 3½-kertainen vuoteen 2000 verrattuna samalla, kun kuluttajahintojen nousu on pysynyt melko maltillisena. Palkkojen nousu on kuitenkin ollut varsin epätasaista sektoreittain, ja esimerkiksi palkat rahoitussektorilla ovat yli viisinkertaistuneet. Palkat

ovat kuitenkin viime vuosina alkaneet nousta nopeasti myös matalapalkkasektoreilla. Esimerkiksi maataloudessa palkat nousivat vuosina 2006–2009 yhtä ripeästi kuin kaikkien sektoreiden keskimääräiset palkat, kun vuosina 2000–2005 palkkojen nousu oli maataloudessa 5 prosenttiyksikköä keskimääräistä hitaampaa. Myös rakentamisessa palkkojen nousu on kiihtynyt viime vuosina. Lisäksi yritysten mukaan siirtotyöläiset ovat alkaneet vaatimaan selvästi aiempaa korkeampia palkkoja. Palkkojen nousun leviämistä myös matalapalkkasektoreille voidaan pitää yhtenä seurauksena työvoiman ylitarjonnan vähenemisestä.

Kun palkat ovat nousseet voimakkaasti, Kiinan matalien palkkojen tuoma kansainvälinen kilpailuetu on hiljalleen murenemassa. Vaikka palkat Kiinassa ovat edelleen selvästi matalammat kuin kehittyneissä Aasian talouksissa kuten Koreassa ja Japanissa, kehittyviin talouksiin nähden kilpailuetu työvoimakustannuksissa on jo poistunut tai vähentynyt huomattavasti. Esimerkiksi teollisuuden palkat ovat Kiinassa jo ohittaneet Thaimaan ja Vietnamin palkkatason euroissa mitattuna ja lähestyneet hyvin nopeasti Meksikon tasoa. Lisäksi Kiina otti vuoden 2008 alussa käyttöön aiempaa tiukemman työlain, joka paransi etenkin siirtotyövoiman asemaa merkittävästi. Työvoimakustannusten nousu Kiinassa onkin saanut yrityksiä siirtämään tuotantoaan pois Kiinasta tai Kiinan sisämaahan, jossa palkkataso on jonkin verran rannikkoa matalampi. Palkkojen nopea nousu on huolestuttanut myös Kiinassa toimivia ulkomaisia yrityksiä. Kiinassa toimivan Amerikkalaisen kauppakamarin (American Chamber of Commerce China) vuosittain tehtävän kyselyn mukaan sen jäsenyritykset ovat viime vuosina kokeneet suurimmaksi riskiksi Kiinan ja maailmantalouden taantumien jälkeen palkkojen nousun. Valtaosa kyselyyn vastanneista lähes kolmesta sadasta yrityksestä toimii Kiinassa markkinoiden lisäksi myös vientituotannon vuoksi.

Teollisuuden kuukausipalkat Kiinassa, Meksikossa ja Thaimaassa, €

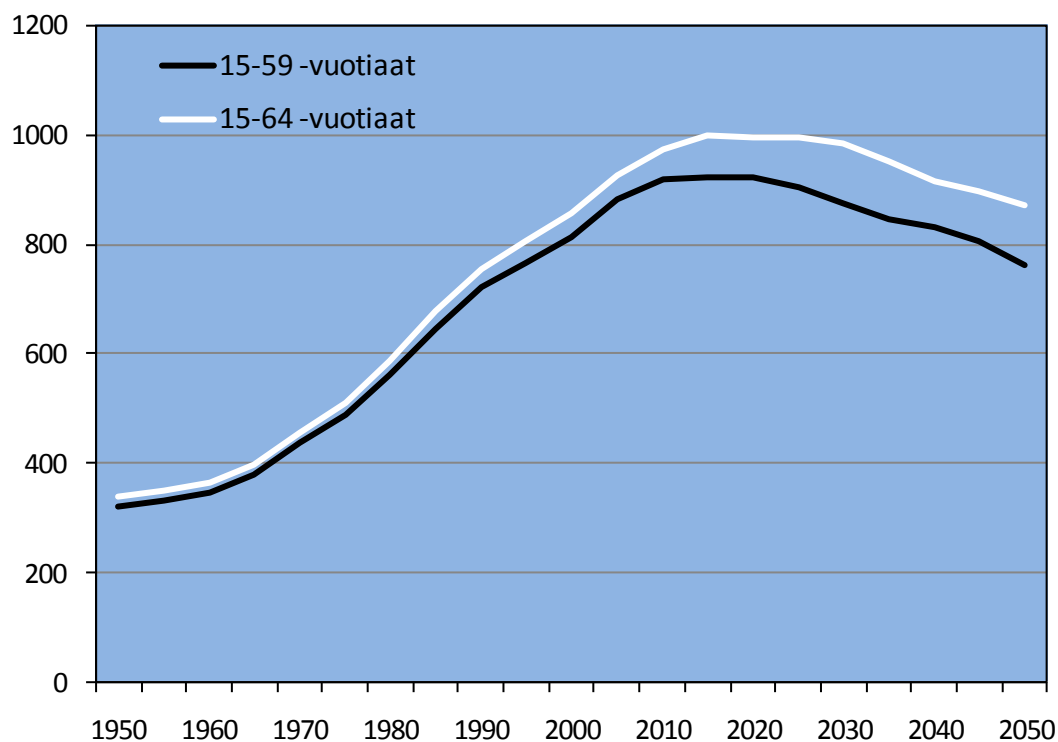

Lähde: ILO

Väestörakenne lisää palkkapaineita

Kiinan väestö vanhenee kovaa vauhtia ja Kiinasta on tulossa yksi ensimmäisistä maista, joka ei ole ehtinyt vaurastua ennen kuin väestörakenne alkaa muuttua epäedulliseksi. Väestörakenteen suuri muutos on suora seuraus 1970-luvun lopulla käyttöön otetusta yhden lapsen politiikasta. Kansainvälisen työjärjestön ILO:n tilastojen mukaan työikäisen väestön määrä ei enää juuri kasva vaan alkaa supistua jo kuluvan vuosikymmenen lopulla. Kun samalla Kiinan talouskasvun odotetaan jatkuvan nopeana, palkkojen nousupaineet lisääntyvät entisestään.

Työikäisen väestön määrä, miljoonaa työntekijää

Lähde: Kansainvälinen työjärjestö ILO

Viranomaisten olisi mahdollista lisätä työvoiman määrää nostamalla eläkeikää, joka on kansainvälisesti verrattuna melko matala. Kiinassa virallinen eläkeikä on naisille 55 vuotta ja miehille 60 vuotta, ja raskaissa työtehtävissä oleville eläkeikä on vielä matalampi. Joidenkin arvioiden mukaan kiinalaiset eivät myöskään työskentele eläkeiän saavuttamisen jälkeen, vaan 90 % on jäänyt eläkkeelle vuoden kuluttua eläkeiän saavuttamisesta. Jos eläkeikää nostettaisiin kuluvana vuonna esimerkiksi viidellä vuodella, työikäisen väestön määrä kasvaisi 50 miljoonalla. Kuten monessa muussa maassa Kiinassakin eliniänodotteen nousu (naiset 77 vuotta ja miehet 73 vuotta vuonna 2010) tukisi eläkeiän nostoa. Eläkeiän nostoa ovat jo pitkään suositelleet Kiinalle monet kansainväliset järjestöt kuten Kansainvälinen valuuttarahasto IMF. Myös luopumalla yhden lapsen politiikasta saataisiin todennäköisesti väestömäärä jälleen kasvuun, mutta työvoiman määrään se vaikuttaisi luonnollisesti vasta pitkällä viiveellä.

Tuottavuuden nosto avainasemassa

Kiinassa on edelleen huomattavasti varaa parantaa työn tuottavuutta, mikä tulee toteutumaan osittain luonnollista kautta. Kun työvoimakustannukset nousevat, yritysten tulee entistä kannattavammasi korvata työntekijöitä koneilla ja laitteilla. Kun työn tuottavuus kohenee riittävän nopeasti, supistuvallakin työvoimalla on mahdollista kasvattaa maan kokonaistuotantoa. Tuotannon koneistaminen vähentää myös palkkojen nousupaineita, kun työntekijöitä vapautuu muuhun työhön. Sama vaikutus on työvoimaintensiivisen tuotannon siirtymisellä pois Kiinasta. Yksi mahdollinen ongelma on työn tarjonnan ja kysynnän mahdolliset rakenteelliset erot. Melko kouluttautumattomia työntekijöitä saattaa olla runsaasti tarjolla, mutta kysyntä kohdistuu yhä enemmän koulutettuihin työntekijöihin.

Keskittyminen työvoimaintensiivisen tuotantoon ei ole Kiinan pitemmän aikavälin strategisten suunnitelmien mukaista. Kiina on jatkuvasti pyrkinyt houkuttelemaan yhä korkeamman teknologian tuotantoa maaperälleen. Esimerkiksi vuoden 2008 alussa voimaan tullut muutos yritysten tuloverotuksessa poisti veroedun muilta kuin korkean teknologian ulkomaisilta yrityksiltä. Kun yleinen yritysten tulovero on 25 %, korkean teknologian yrityksillä vero on vain 15 %. Ulkomaisen yrityksen oikeus korkean teknologian tuomaan veroetuun on joidenkin arvioiden mukaan vaikea saada, jos yritys ei ala tuottamaan kaikkein uusimpia ja hienoimpia laitteitaan Kiinan maaperällä. Myös viime vuonna asetetut vientikiintiöt harvinaisille maametalleille ovat kannuste ulkomaisille yrityksille siirtää korkean teknologian tuotantoa Kiinaan.

Aaron Mehrotra

Juanin kehitys muiden aasialaisvaluuttojen kokemusten valossa

Tässä kirjoituksessa käsitellään juanin valuuttakurssikehitystä vertailevasta pitkän aikavälin näkökulmasta. Kiinan valuuttakurssikehitystä verrataan Korean ja Japanin viime vuosikymmenien valuuttakurssikehitykseen. Lisäksi pohditaan, missä määrin jenin vahvistuminen ja Japanin kokemukset 1980-luvun toisella puoliskolla ovat merkityksellisiä Kiinalle nykypäivänä valuuttakurssipolitiikan osalta. Lopuksi mainitaan, mitä uudistuksia Kiina on viimeisen vuoden aikana tehnyt edelleen vahvistaakseen juanin kansainvälistä roolia.

Japanin ja Korean valuuttakurssikehitys

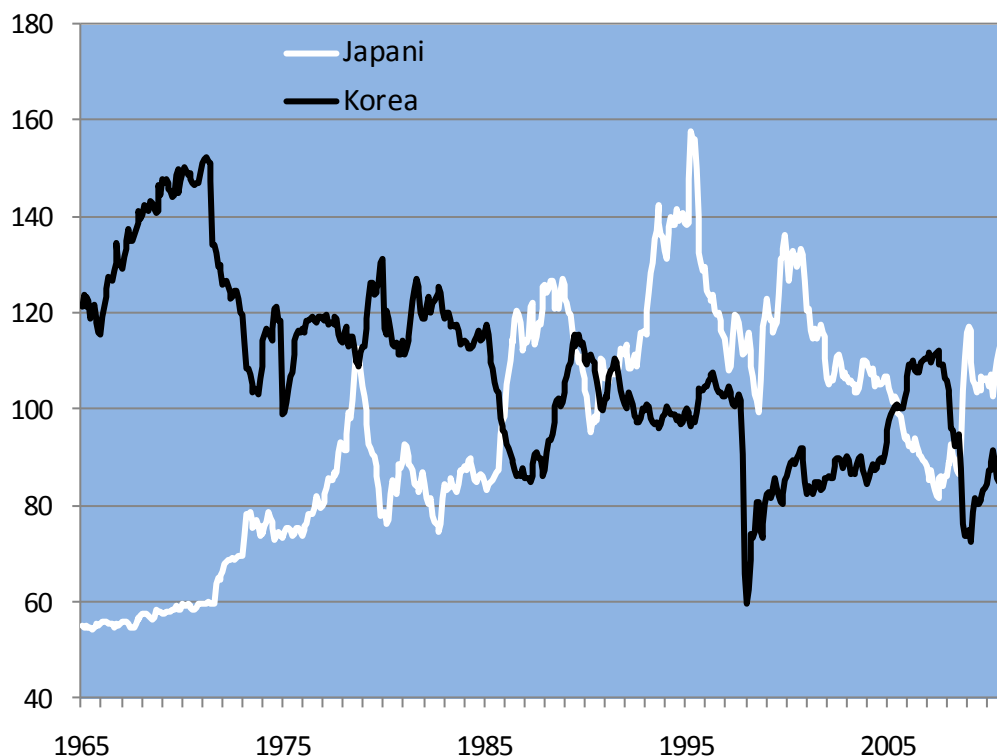
Aasian keskeisten talouksien Japanin ja Korean kokemukset valuuttakurssikehityksen osalta viime vuosikymmenillä tarjoavat mielenkiintoisen vertailukohdan pohdittaessa juanin kurssikehitystä. Molemmat maat kasvoivat nopeasti viime vuosisadan jälkimäisellä puoliskolla. Kummankin maan kasvun takana oli kehittyville talouksille ominainen nopea tuottavuuden kasvu, mikä talousteorian mukaan vahvistaa valuuttakurssia. Tämä johtuu siitä, että kauppakumppaneita nopeampi tuottavuuden kasvu pönkittää maan kilpailukykyä ja kasvattaa vaihtotaseen ylijäämää. Jotta vaihtotase pitkällä aikavälillä palautuisi tasapainoon, täytyy valuuttakurssin vahvistua.

Kuviossa 1 esitetään reaalin (inflaatioerot huomioon ottava) kauppapainotettu valuuttakurssi Japanissa ja Koreassa vuosina 1965–2010. Jos otetaan huomioon vain ne nopeahkon kasvun vuodet, jolle kohtalaisen vertailukelpoista tilastoaineistoa on olemassa (Japani 1965–1990; Korea 1965–1996), nähdään, että jenin reaalin kauppapainotettu (efektiivinen) valuuttakurssi vahvistui tuona aikana peräti 94 %, mutta wonin kurssi itse asiassa heikkeni 16 %. Tuona aikana Japanin keskimääräinen BKT:n kasvu oli 5,5 % ja Korean 8,3 %.

Korean ja Japanin toisistaan eroavaan efektiivisen kurssin kehitykseen ei ole todennäköisesti yhtä ainoaa syytä. Korea on devalvoinut valuuttansa dollarikurssia useasti, eikä inflaatiovauhti ole noussut mekaanisesti devalvaatioprosentin myötä, jolloin efektiivinen kurssi on noussut vähemmän kuin perinteisesti oletettaisiin.² Japanissa valuutan dollarikurssi on ollut vakaampi. Tarkasteluajanjaksolla Koreassa on myös maaseutuväestön osuus kokonaistyövoimasta ollut Japania korkeampi. 1970-luvun alussa maataloudessa työskentelevän työvoiman osuus kokonaistyövoimasta Japanissa oli jo laskenut alle 20 prosentin, kun se Koreassa oli tuolloin vielä lähes 50 prosenttia. Kun liikatyövoima maaseudulla hillitsee palkkojen nousua, inflaatio ei pääse nousemaan merkittävästi ja siten vahvistamaan efektiivistä valuuttakurssia. Vastaavasti, kun maaseudun liikatyövoiman osuus pienenee, palkkapaineet taloudessa kasvavat, mikä voi aiheuttaa vahvistumispaineita myös reaaliselle efektiiviselle valuuttakurssille. Merkittävin syy wonin erilaiseen kehitykseen on kuitenkin todennäköisesti se, että Korean vaihtotase on monien vuosien ajan ollut alijäämäinen, kun taas Japanin vaihtotase on ollut useasti ylijäämäinen. Täten wonin reaalista vahvistumista ei ole tarvittu Korean vaihtotasetta tasapainottamaan (valuutan on pitänyt pikemminkin heikentyä).

² Burstein, Eichenbaum ja Rebelo (2005) mainitsevat Korean yhtenä esimerkkinä taloudesta, jossa inflaatiovauhti on ollut yllättävän matala suuren devalvaation jälkeen. Tähän yhtenä syynä voi olla substituutio tuontihyödykkeistä huonompilaatuisiin kotimaassa tuotettuihin tuotteisiin.

Kuvio 1 Reaalisen efektiivisen valuuttakurssin kehitys, Japani ja Korea, 1965–2010.

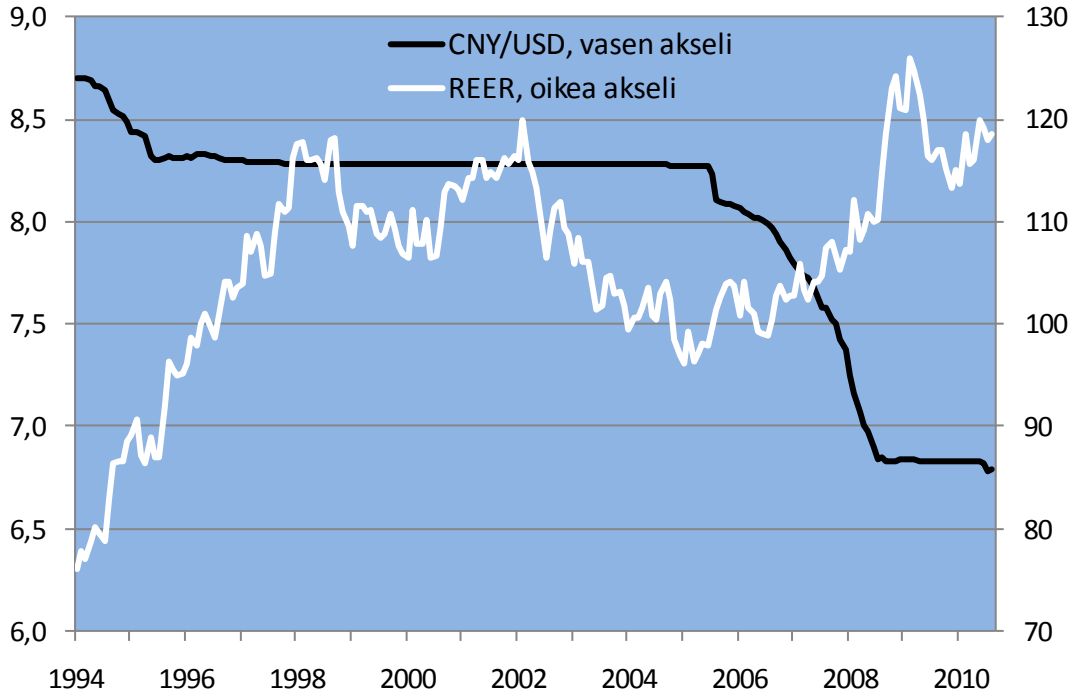

Lähde: IFS

Vuosina 1994–2009, jolloin juanin nimellinen kurssi on ollut suhteellisen vakaa dollariin nähden, Kiinan juanin reaalinen efektiivinen valuuttakurssi vahvistui 52 prosentilla (Kuvio 2). Tuona aikana Kiinan keskimääräinen kasvu on ollut 10,1 %.

Efektiivisen valuuttakurssin kehitykseen vaikuttaa luonnollisesti myös maiden valuuttakurssipolitiikka tarkasteluajanjaksolla. Japanin jeni oli sidottu dollariin vuodesta 1949 eteenpäin vuoteen 1971 asti. Japani onnistui pitämään jenin kurssin erittäin tasaisena dollarin suhteen koko tuona aikana. Maa siirtyi kelluviin valuuttakursseihin vuonna 1973, ja jenin kurssi on ollut pääasiassa markkinoiden määräämä tuon jälkeen. Japani on välillä intervenoinut valuuttamarkkinoilla, mutta jenin dollarikurssissa on ollut kellovalle valuutalle luonteenomaisia huomattaviakin vaihteluja (Kuvio 3).

Kuvio 2 Kiinan juanin dollarikurssi (vasen akseli) ja reaalinen efektiivinen valuuttakurssi (oikea akseli), 1994–2010.

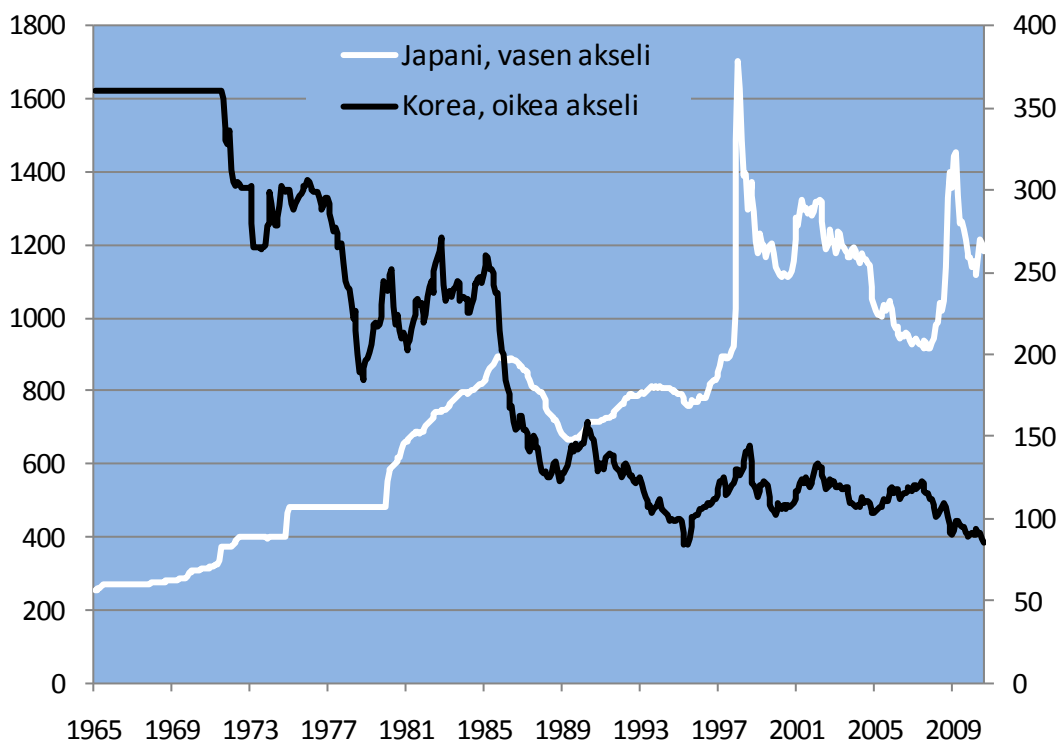

Lähde: IFS

Korea muutti valuuttakurssiregiimiään Japania useammin. Maassa on ollut tiukan dollarisidoksen aikakausia, mutta Korean won on ollut aika ajoin myös sidottu valuuttakoriin. Vuodesta 1990 Aasian kriisiin asti Korea antoi wonin valuuttakurssin muuttua määrätysssä suhteessa edellisen päivän dollarikurssiin, jolloin wonin kurssi muihin valuuttoihin nähden määräytyi dollarin kansainvälisten kurssiliikkeiden perusteella. Vuonna 1997 Aasian kriisin yhteydessä Korea siirtyi kelluvien kurssien valuuttakurssipolitiikkaan.

On mielenkiintoista verrata näitä Japanin ja Korean valuuttakurssiregiimejä Kiinan valuuttakurssipolitiikkaan. Sekä Japanilla että Korealla oli ajoittain käytössä valuuttasidos Yhdysvaltain dollariin, Japanilla huomattavan pitkään. Kun Kiina siirtyi yhtenäisen valuuttakurssin järjestelmään vuoden 1994 alusta, se pian myös omaksui valuuttakurssisidoksen Yhdysvaltain dollariin nähden. Korean valuuttakurssipolitiikka vuodesta 1990 Aasian kriisiin asti muistuttaa myös läheisesti Kiinan politiikkaa vuosina 2005–2008, jossa valuutan annettiin hitaasti liikkua dollariin nähden, ja kurssimuutokset muihin valuuttoihin nähden seurasivat dollarin kansainvälisiä liikkeitä. Yksi kiinteän kurssin politiikan etuja on se, että maa lainaa sen maan rahapolitiikan uskottavuutta (tässä tapauksessa Yhdysvaltojen keskuspankin), jonka kanssa valuuttasidos on. Tämä voi olla erityisesti kehittyville talouksille tärkeä syy pitäytyä kiinteiden valuuttakurssien järjestelmässä, vaikka se rajoittaa rahapolitiikan itsenäisyyttä kotimaisen korkopolitiikan kannalta. Taloustieteessä on yleisesti ottaen tapahtunut muutos enemmän kelluvia kurseja suosivaan ajatteluun 1980- ja 1990-lukujen jälkeen, myös kehittyvien talouksien osalta.

Kuvio 3 Jenin (oikea akseli) ja wonin (vasen akseli) dollarikurssit, 1965–2010.

Lähde: IFS

Kun nopein kasvupyrähdys sekä Japanissa että Koreassa oli ohi, maat siirtyivät kelluvien kurssien politiikkaan. Kelluviin kurssisiin siirryttäessä Japanin BKT asukasta kohden oli 59 % Yhdysvaltain tasosta ja Korean 40 % Yhdysvaltain tasosta (jälkimmäinen ostovoimakorjattuna).³ Kiinan ostovoimakorjattu BKT asukasta kohden oli vain 16 % Yhdysvaltain tasosta vuonna 2009.

Japanin kokemukset 1980-luvun lopulla

Japanin talouskasvu ja sen saavuttamat markkinaosuudet synnyttivät huolta muissa kehittyneissä talouksissa ja kasvattivat protektionistista ilmapiiriä. Plazan sopimuksen (1985) ja erityisesti Yhdysvaltojen painostuksen seurauksena Japani antoi jenin vahvistua merkittävästi suhteessa dollariin – jenin kurssi vahvistui tasolta 239 jeniä/dollari tasolle 128 jeniä/dollari vuosina 1985–1988. Jenin vahvistuminen johti kasvun hidastumiseen ja työllisyystilanteen huonontumiseen Japanissa. Maa reagoi tähän löysemmällä rahapolitiikalla, joka edesauttoi varallisuushintakuplien muodostumista asunto- ja osakemarkkinoilla. Kuplien puhjettua Japani kohtasi hitaan kasvun ”menetetyn vuosikymmenen” ja lopulta pitkän deflaation 1990-luvun puolivälissä.

Koska Kiinan valuuttakurssipolitiikkaan kohdistuu samanlaista painetta erityisesti kehittyneiden mutta yhä suuremmissa määrin myös kehittyvien talouksien taholta, Japanin kokemukset on joskus esitetty varoittavana esimerkkinä niistä riskeistä, mitä valuuttakurssin

³ Japanin ostovoimakorjattua BKT:tä asukasta kohden ei ole saatavilla vuodelle 1973. Vuonna 1980, jolle aineistoa ensimmäisen kerran on olemassa, ostovoimakorjattu BKT asukasta kohden on lähes identtinen markkinahinnoin lasketun BKT *per capita*n kanssa.

voimakkaaseen vahvistumiseen voi liittyä.⁴ Japanin tilanne eroaa kuitenkin jossain määrin Kiinan tämänhetkisestä tilanteesta. Kiina on asettanut tavoitteekseen viennin rakenteen monipuolistamisen pienten marginaalien työvoimaintensiivisistä tuotteista korkeamman jalostusasteen tuotantoon. Valuuttakurssin vahvistuminen koskettaa kaikista eniten juuri niiden tuotteiden vientiä, joiden merkitystä Kiina viennissään haluaa vähentää. Toisaalta Japanin esimerkki osoittaa, että vaikka valuuttakurssin vahvistumisen syö vientiä ja pahentaa työllisyystilannetta, tähän voi reagoida muun talouspolitiikan, erityisesti rahapolitiikan ja finanssipolitiikan keinoin. Kiinan kokemukset maailmanlaajuisesta talouskriisistä osoittavat, että maa pystyy nopeasti talouspolitiikan keinoin reagoimaan viennin heikompaan vetoon.

Vaikka varallisuushintakuplien mahdollisuus myös Kiinassa on olemassa, niiden vaikutus kulutukseen ja talouskasvuun kehittyvässä taloudessa on todennäköisesti rajallinen. Kotitalouksien velkaantumistaso Kiinassa on matala ja urbanisaatio pitää yllä uusien asuntojen kysyntää. Suuretkaan muutokset osakehinnoissa eivät ole juuri vaikuttaneet kotimaiseen kulutuskysyntään, ja suurin osa kotitalouksien varallisuudesta on edelleen matalakorkoisilla pankkitileillä.

Juanin kansainvälinen käyttö lisääntyy edelleen

Juanin kansainväliset käyttömahdollisuudet ovat olleet erittäin rajalliset, mikä heijastaa Kiinan kohtalaisen hitaita rahoitusmarkkinauudistuksia. Kansainvälisen talouskriisin aikana Kiina kuitenkin toteutti useita uudistuksia, jotka lisäävät juanin kansainvälistä roolia, ja viimeisen vuoden aikana maa on edelleen vapauttanut juanin käyttömahdollisuuksia. Nämä uudistukset osaksi mahdollistavat maan rajojen ulkopuolella liikkuvien juanien sijoittamisen paremmin Kiinan rahoitusmarkkinoille, mikä kannustaa ulkomaisia toimijoita pitämään hallussaan juaneita.

Heinäkuussa 2009 Kiina antoi Shanghain ja joidenkin Helmijoen suistoalueiden kaupunkien valittujen yritysten käyttää juania ulkomaankaupassa Macaon, Hongkongin ja ASEAN-maiden kanssa. Kuluvan vuoden kesällä projektia on laajennettu edelleen, ja kokeilu koskee nyt jo kahtakymmentä Kiinan maakuntaa ja kaikkia ulkomaita. Vaikka vasta murto-osa Kiinan ulkomaankaupasta on laskutettu juaneissa, juanmääräinen kauppa yleistyy nopeaa tahtia, ja on ollut houkuttelevaa erityisesti kiinalaisten tuontiyritysten kannalta.

Juanmääräisen ulkomaankaupan lisääntyttä juanmääräisten tilien arvo Hongkongissa on kasvanut. Hongkongissa on tarjottu juanmääräisiä pankkipalveluita vuodesta 2004 lähtien. Kesällä 2010 Kiinan ja Hongkongin keskuspankkien solmima sopimus vapauttaa juanmääräisiä tilisiirtoja entisestään ja lisää yritysten mahdollisuuksia vaihtaa valuuttaa juaneiksi. Juanmääräisiä tilejä voivat nyt avata pankkien lisäksi muutkin rahoituslaitokset, kuten vakuutusyhtiöt.

Ulkomaisille yrityksille on kuluvana vuonna avattu uutena rahoituskanavana pääsy juanmääräisille velkakirjamarkkinoille. Ensimmäisenä ulkomaisena yrityksenä McDonald's keräsi Hongkongin markkinoilta elokuussa 200 miljoonaa juania (29 miljoonaa dollaria).

Talouskriisin aikana Kiina tarjosi juanmääräistä rahoitusta usealle kauppakumppanimaalle valuutanvaihtosopimusten muodossa (currency swap). Valuutanvaihtosopimuksia on tähän mennessä solmittu jo Korean, Malesian, Valko-Venäjän, Indonesian, Argentiinan, Hongkongin, Singaporen ja Islannin kanssa. Niiden arvo on yhteensä 800 miljardia juania. Merkittävänä uudistuksena kuluvana vuonna Kiina on avannut pankkien väliset velkakirjamarkkinat niille keskuspankeille, joiden kanssa valuutanvaihtosopimuksia on tehty. Myös ulkomaiset pankit, jotka osallistuvat juanmääräisen ulkomaankaupan selvittämiseen, pääsevät Kiinan pankkien välisille velkakirjamarkkinoille. Pankkien välisillä valuuttamarkkinoilla juanilla voi käydä tällä hetkellä

⁴ Ks. esim. McKinnon, 2006.

kauppaa suoraan dollaria, euroa, jeniä, Hongkongin dollaria ja puntaa vastaan, ja uusimpana tulokkaana listalle tuli Malesian ringgit elokuussa. Lista todennäköisesti pitenee entisestään juanin kansainvälisen käytön lisääntyessä.

Lähteet

Burstein, A., Eichenbaum, M., Rebelo, S., 2005. Why is inflation so low after large devaluations? *Journal of Political Economy* 113(4), 742-784.

McKinnon, R., 2006. China's Exchange Rate Trap: Japan Redux? *American Economic Review* 96(2), 427-431.

Mikael Mattlin ja Matti Nojonen

Kiinalaiset näkemykset maailmantalouden hallinnasta

Maailmantalouden hallinta murroksessa

Vuonna 2007 käynnistyneen ensimmäisen globaalin finanssi- ja talouskriisin eräs seuraus on ollut, että toisen maailmansodan jälkeen luotu maailmantalouden hallinnan institutionaalinen rakennelma horjuu ensimmäistä kertaa vuosikymmeniin. Uudet nousevat taloudet eivät enää hyväksy rakennelmaa, joka luotiin aikana jolloin läntiset taloudet tosiasiallisesti hallitsivat maailmantaloutta ja jonka voimasuhteet edelleen heijastavat tätä mennyttä dominanssia. Yksi aikakausi on päättymässä.

Laajasti vaaditaan ja pitkälti myös tunnustetaan syntynyt tarve uudistaa maailmantalouden hallintaa niin, että institutionaalinen rakennelma paremmin heijastelisi globaalin talouden nykyisiä voimasuhteita ja tarpeita. Tämän keskustelun keskipisteessä on Kiinan rooli, joka nähdä keskeisenä, mutta myös hankalana. Yleisesti ottaen Kiinan ulkopoliittinen toiminta on ollut viime aikoina selvästi aiempaa aktiivisempaa ja itsetietoisempaa, herättäen kysymyksiä Kiinan pidemmän aikavälin pyrkimyksistä ja tavoitteista. Yhdysvaltojen ja EU:n näkökulmasta Kiina ei kuitenkaan ole riittävässä määrin kantanut vastuutaan globaalista taloudesta. Mutta mitä ajattelevat kiinalaiset itse?

Tässä kirjoituksessa paneudutaan kysymykseen raportoimalla alustavia tuloksia tutkimusprojektista, jossa ollaan analysoitu systemaattisesti kerättyä kirjallista aineistoa. Aineiston kohteena on ollut Kiinassa käyty keskustelu maailmantalouden hallinnasta ja Kiinan rooleista siinä. Erityisesti kiinalaiset näkemykset maailmantalouden hallinnan institutionaalista ja sisällöllisestä uudistamisesta on ollut kiinnostuksemme kohteena. Aineisto muodostuu sadoista kiinankielisistä artikkeleista, joita ovat erityisesti hallinnon eri haarojen tuottamat dokumentit, politiikkapaperit, tutkimusjulkaisut, kolumnit mediassa jne. Ajallisena rajauksena on vuosina 2007-10 käyty keskustelu. Korostettakoon vielä, että tämä kirjoitus on vasta lyhyt yhteenveto alustavista havainnoista, jotka tarkentuvat myöhemmin.

Kipupisteitä

Tarkastellusta kirjallisesta aineistosta esille nousee alustavasti muutamia selkeitä teemoja. Yksi kantavista teemoista on nykyisen maailmantalouden hallinnan institutionaalisen järjestelmän epäreiluus ja epäonnistuminen kriisien hoidossa. Epäreilua järjestelmää ei useinkaan lausuta julki juuri näillä sanoilla, mutta ajatuksena se on hyvin vahvasti läsnä keskustelussa – epäsuorasti, rivien välissä ja käsitellyissä aiheissa. Järjestelmän epäreiluus ja epäonnistuminen tiivistyy Kansainväliseen valuuttarahastoon (IMF) kohdistuvan kritiikkiin. IMF:n ei katsota enää edustavan maailmantalouden realiteetteja. IMF:n väitettyjen virheiden historiaa myös kerrataan usein. Erityisesti IMF:n Aasian (1997-98) ja Argentiinan (2002) talouskriiseissä ajamat talousuudistukset, ns. Washingtonin konsensus, ovat Kiinassa vielä tuoreessa muistissa.

Siinä missä keskustelu länsimaissa talouskriisin aikana usein on pyörinyt sen ympärillä, että Kiinan pitäisi kantaa suurempi vastuu maailmantalouden hallinnasta (ja yleisemminkin globaalissa hallinnassa), Kiinan sisäinen keskustelu liikkuu hyvin tiiviisti Yhdysvaltojen ongelmallisen roolin

ympärillä. Valtaosa kiinalaisista kirjoittajista ottaa tavalla tai toisella kantaa Yhdysvaltojen asemaan globaalien talouden hallinnassa. Sen sijaan EU:n rooli on keskustelussa lähes näkymätön.

Yhdysvaltojen asema koetaan ongelmalliseksi monista syistä. Maan katsotaan esimerkiksi edelleen pitävän tosiasiallista vetoa IMF:ssä, joka ei aina (kiinalaisesta näkökulmasta) ole ollut tasapuolinen toimissaan. IMF nähdäänkin lähinnä Yhdysvaltojen välineenä omien poliittisten tavoitteidensa ajamiseen. IMF:n toimenpiteiden suurempaa tasapuolisuutta peräänkuuluttavat monet kiinalaiset kommentaattorit. Tällä tarkoitetaan ainakin sitä, että IMF:n myöntämistä lainoista suuremman osan pitäisi kanavoitua kehittyviin talouksiin, eikä esimerkiksi Eurooppaan. Toisaalta sillä tarkoitetaan myös, että IMF:n tulisi aktiivisemmin monitoroida kehittyneiden talouksien, ml. Yhdysvaltojen, finanssijärjestelmän heikkouksia uusien finanssikriisien välttämiseksi.

Kansainvälisen valuuttajärjestelmän pääasiallisena ongelmana puolestaan nähdään epävakaa ja heikentyvän Yhdysvaltain dollarin tosiasiallinen dominanssi reservivaluuttana. Kiinassa myös epäillään, että länsimaat – Washingtonin johdolla – pyrkivät saamaan Kiinasta maksajan finanssikriisille, joka on kehittyneiden talouksien, ei Kiinan, aikaansaannosta.

Edelleen kehitysmaiden johtaja?

Kehittyvien ja kehittyneiden maiden välinen ristiriita on aineistossa toinen hallitseva teema. Lukuisat yksittäiset kiistanalaiset kysymykset kehystetään tällä viitekehyksellä. Perusongelman nähdään olevan se, että talousongelmat, talouskasvu, valta ja taloudellinen vakaus jakautuvat maailmantaloudessa kovin epäsymmetrisesti – talousongelmat ja valta keskittyvät tällä hetkellä länsimaiisiin talouksiin, talouskasvu ja taloudellinen vakaus taas suuriin kehittyviin talouksiin. Kiinassa onkin viime vuosina puhuttu globaalien hallinnan “demokratisoimisesta”. Tällä ajatuksella ei viitata valtioiden sisäiseen demokratisoitumiseen, vaan sillä peräänkuulutetaan moniäänisempää ja tasaisemmin kehittyneiden ja kehittyvien maiden välillä jakautuvaa globaalia hallintaa.

Keskustelun perusteella Kiina identifioituu edelleen yllättävänkin voimakkaasti kehitysmaaksi ja nousevien kehittyvien talouksien johtajaksi. Eli tavallaan Kiinan rooli nähdään maan sisällä vastaavasti kuin 1950- ja 1960-luvuilla. Muualla ollaan jo totuttu siihen, että Kiina taktisista syistä taitavasti asemoituu välillä kehitysmaaksi, välillä markkinataloudeksi, välillä Aasian johtajaksi, välillä taas kehittymässä olevaksi supervallaksi, riippuen siitä mikä rooli vaikuttaa tilanteessa hyödyllisimmältä.

Tarkastellun aineiston perusteella näyttäisi kuitenkin siltä, että kiinalaisten asiantuntijoiden joukossa kyseessä on myös aito identifioituminen kehitysmaaksi. Selvää on ainakin, että lähes kaikissa konkreettisissa kiistakysymyksissä Kiinan intressien nähdään olevan kehitysmaiden tai ainakin kehittyvien talouksien, eikä kehittyneiden teollisuusmaiden puolella. Näin ollen Kiinan voidaan, ainakin maailmantalouden hallinnan osalta, katsoa pyrkivän maailmantalouden hallintajärjestelmän muuttamiseen, eikä niinkään suojelemaan status quota.

Kehittyneiden ja kehittyvien maiden vallan epätasapaino konkretisoituu tarkastelujakson aikaisessa aineistossa IMF:n äänivaltakysymykseen. IMF:ssä on jo jonkin aikaa ollut käynnissä äänivaltareformi, jonka tavoitteena on uudelleenpainottaa jäsenvaltioiden välistä äänivaltaa. Reformin aiemmassa vaiheessa Kiinan äänivaltaa jo jonkun verran nostettiin. Tämä ei kuitenkaan tyydyttänyt kiinalaisia. Aineisto kattaa lukuisia kirjoituksia, joissa pohditaan IMF:n epätasaisesta äänivallan jakoa (tässä yhteydessä mainitaan yleensä pienten EU-maiden suhteettoman suuri äänivalta), sen historiallista taustaa ja äänivallan uudistamisen tarvetta.

Kiinalaiset keskustelijat ovat jokseenkin yksimielisiä siitä, että Kiinalle, kuten myös muille suurille kehittyville talouksille, tulisi suoda enemmän äänivaltaa. Syksyllä 2010 IMF:ssä päästiinkin yksimielisyyteen seuraavasta vaiheesta äänivallan uudelleentasapainottamisessa. Kiinan äänivalta

tulee nousemaan noin 6 prosenttiin, aiemmasta vajaasta 4 prosentista. Maalla tulee siten olemaan kolmanneksi eniten äänivaltaa IMF:ssä. Samalla Eurooppa luopuu kahdesta paikasta IMF:n johtoryhmässä. Jo aiemmin tänä vuonna Kiinan vaikutusvalta järjestössä kasvoi toistakin kautta. Kiinan keskuspankin varajohtaja Zhu Min nimittäin nimitettiin helmikuussa 2010 IMF:n johtajan Dominique Strauss-Kahnin erityisneuvonantajaksi.

Tyydyttääkö viimeisinkään äänivallan lisäys sitten Kiinaa? Ensireaktioiden perusteella tästä ei ole varmuutta. Esimerkiksi suuren kiinalaisen valtio-omisteisen liikepankin CCB:n hallituksen puheenjohtaja totesi vastikään pitämässään puheessa, ettei viimeisinkään äänivallan lisäys vielä anna Kiinalle ääntä, joka vastaisi sen todellista painoa maailmassa.

Uudet hallinnan foorumit

Aineistossa keskustellaan yhtäältä nykyisten maailmantalouden hallinnan instituutioiden uudistamisesta, toisaalta pohdiskellaan myös näille vaihtoehtoisia instituutioita ja yhteistyömuotoja. Ns. Bretton Woods-instituutioista (IMF, Maailmanpankki, WTO) ylivoimaisesti eniten huomiota saa IMF. Kiinalaisesta näkökulmasta esimerkiksi Maailmanpankki on huomattavasti vähemmän kontroversiaalinen. Maailmanpankin mandaatti ja sen funktio maailmantaloudessa hyväksytään yleisesti, joskin joitakin kriittisiä ääniä esiintyy sitäkin kohtaan. Maailmanpankilla on myös ollut tärkeä neuvoa-antava rooli, erityisesti Kiinan sisäisen reformipolitiikan aiemmissa vaiheissa.

Uudemmissa maailmantalouden hallinnan foorumeista G20 saa luonnollisesti paljon palstatilaa. Kiinalaisessa keskustelussa G20 nähdään usein tarkoitukseen sopivana yhteistyömuotona, jossa kehittyvillä talouksilla on niiden tosiasiallista painoarvoa lähemmin vastaava rooli. G20:n tärkeimpänä funktiona talouskriisin aikana nähdään sen rooli monenvälisen talousyhteistyön agendan ja aikataulujen asettajana.

Jos G20:een suhtaudutaan myönteisesti, samanlaista positiivista asennetta ei suoda G2-ajatusrakennelmalle. Amerikkalainen taloustutkija Fred Bergsten lanseerasi aikanaan G2 ajatuksen. Aluksi sillä viitattiin Yhdysvaltoihin ja EU:hun. Sitten hän on esittänyt Yhdysvaltojen ja Kiinan voivan muodostaa maailmantalouden tahdin määräävän parivaljakon. Tälle ajatukselle ei kiinalaisessa keskustelussa juuri lämmitä. Kiinalaiset kommentoijat, kuten myös virallinen Kiina ylintä poliittista johtoa myöten, suhtautuu ajatukseen nihkeästi, nähden sen jälleen uutena yrityksen säilyttää Kiinalle enemmän vastuuta globaalista vakaudesta.

Kiinalaisessa keskustelussa on paljon esillä myös aasialaiset alueelliset ratkaisut, erityisesti Asean+3 foorumin ympärille rakentuva tiiviimpi talous- ja finanssiyhteistyö, jonka eräs konkreettinen ilmentymä on keskuspankkien väliset bilateraaliset valuutanvaihtojärjestelyt (swap). Tämän yhteistyön seurauksena voidaan ehkä tulevaisuudessa nähdä jopa jonkinlainen aasialainen versio valuuttaunionista. Koordinoidumpi yhteistyö ns. BRIC-maiden välillä vilahtelee myös keskustelussa. Enemmän tämä on kuitenkin implisiittistä. BRIC-mailla nähdään olevan luonnollinen yhteinen intressi nopeasti kasvavina, suurina mutta institutionaalisesti aliedustettuina talouksina.

Maailmantalouden hallinnan sisällöllinen uudistaminen

Kiinalaiset keskustelijat ovat melko yksimielisiä siitä, että vanha maailmantalouden hallinnan järjestelmä on aikansa elänyt ja sitä tulee uudistaa. Huomattavasti vaikeampaa onkin sitten löytää konkreettisia "kiinalaisia" ehdotuksia tälle uudistamiselle. Ehkä lähimmäksi tätä tulee Kiinan

keskuspankin pääjohtajan Zhou Xiaochuanin keväällä 2009 kohua herättäneet kirjoitukset, joissa hän mm. pohti nykyisen kansainvälisen valuuttajärjestelmän heikkouksia ja visioi tulevaisuutta jossa käytettäisiin jonkinlaista ylikansallista reservivaluutaa (super-sovereign reserve currency). Tällainen reservivaluutta, spekuloi Zhou, voisi ehkä syntyä laajentamalla IMF:n erityisnosto-oikeuksien (Special Drawing Rights, SDR) käyttöä. Nykyisin vuonna 1969 käyttöön otettu SDR toimii lähinnä IMF:n kirjanpidollisena laskentayksikkönä.

Zhoun ehdotusta pidettiin ekonomistipiireissä laajasti sellaisenaan toteuttamiskelvottomana ideana. Toisaalta Zhoun ehdotus oli joidenkin mielestä Kiinan ensimmäinen konkreettinen ehdotus maailman talousjärjestelmän remontoimiseksi. Virallisesti Zhoun kirjoitusten merkitystä vähäteltiin, mutta Zhoun esittämät ajatukset herättivät silti paljon keskustelua Kiinassa. Yleisesti ottaen, Kiinan sisäinen näkemys Zhoun ehdotuksista oli melko myönteinen.

Vaikka keskuspankin pääjohtajan esittämät näkemykset voidaankin nähdä lähinnä jonkinlaisena poliittisena koepallona, niiden vaikutusta ei pidä sivuuttaa. Kiinan oltua pitkään valuutta-asioissa puolustuskannalla juanin vaihtokurssia aliarvostettuna pitävien amerikkalaisten ja eurooppalaisten kritiikin takia, Zhoun ehdotukset muuttivat hieman keskustelun painopistettä. Onko ongelma juan vai sittenkin dollari? Kiinalaisesta näkökulmasta ongelma on yksiselitteisesti dollarissa, ei juanissa. Valuuttajärjestelmän "pluralisoiminen" nähdäänkin siksi toivottavana kehityksenä.

Reservivaluuttajärjestelmän uudistamista ovat sittemmin peräänkuuluttaneet muutkin arvovaltaiset tahot. Esimerkiksi Maailmanpankin pääjohtaja Robert Zoellick pohdiskeli muutama viikko sitten, että nykyinen kelluvien valuuttojen järjestelmä tarvitsee seuraajakseen uuden järjestelmän, jossa myös kansainvälistyvä Kiinan valuutta on mukana.

Juanin mukaan ottaminen SDR-valuutaksi tai sen muodostuminen tosiasialliseksi reservivaluutaksi on kuitenkin toistaiseksi kaatunut siihen perusongelmaan, ettei Kiinan valuutta vielä ole vapaasti vaihdettava. IMF julkaisikin marraskuussa 2010 tiedotteen jossa todettiin, ettei juan vielä täytä ehtoja vapaasti vaihdettavasta valuutasta mutta että tilannetta seurattaisiin aktiivisesti. Kiinan valtio on jo jonkin aikaa määrätietoisesti ja asteittain pyrkinyt kansainvälistämään juania, esimerkiksi rohkaisemalla juanin käyttöä kaupankäynnissä ja bilateraalisisissa swap-järjestelyissä, sekä avaamalla juan-määräisten velkapapereiden markkinapaikan Hongkongissa.

Kiinan valuuttastrategia näyttäisikin etenevän kolmijakoisesti. Strategian kolme tukipilaria muodostavat juanin asteittainen kansainvälistäminen, alueellisen valuutta- ja finanssisyhteistyön tiivistäminen, sekä globaalin valuuttajärjestelmän uudelleenrakentaminen, jossa Zhou Xiaochuanin SDR-visiointi ehkä toimii käyttökelpoisena pelinappulana.

Kiinan vuoro?

Useat kiinalaiset kommentaattorit ovat todenneet, että maailman kohtaama ensimmäinen globaali talouskriisi on Kiinalle ainutlaatuinen, ehkä kerran vuosisadassa avautuva, tilaisuus muuttaa järjestelmää. Sisäisestä keskustelusta nouseva paine Kiinan aktiivisemmalle roolille maailmantalouden hallinnassa on ollut kasvussa. Viralliset tahot ovat kuitenkin olleet vaitonaisempia Kiinan roolista.

Kiinan suuremman vaikutusvallan perään haikailevat lähes kaikki kiinalaiset kommentaattorit. Maan vaikutusvalta maailmantalouden hallinnan foorumeilla, kuten IMF:ssä ja G20:ssä, onkin nopeasti kasvanut. Vähemmälle huomiolle on toistaiseksi jäänyt se mitä Kiina tällä vaikutusvallalla aikoo tehdä. Aineistomme antaa tästä mielenkiintoisia alustavia viitteitä ja "heikkoja signaaleja". Näitä tulemme erittelemään tarkemmin projektin tiimoilta syntyvissä tutkimusjulkaisuissa.

Selvää on ainakin se, että keskustelu Kiinan roolista maailmantalouden hallinnassa on moniääninen Kiinan sisälläkin. Kiinan tulevien positioiden suuntaviivat muotoutuvat tässä kuumana käyvässä keskustelussa. Jotkin teemat ja näkökannat nousevat selvästi esille yleisesti jaettuina käsityksinä. Esimerkiksi näkemykset pääasiallisten ongelmien luonteesta ja ratkaisupreferensseistä ovat välillä melko selvässäkin ristiriidassa vastaavien läntisten näkemysten kanssa.

Koska Kiinan rooli niin maailmantaloudessa kuin sen hallinnassakin on aiempaa keskeisempi, meidän tulee ulkopuolisina tarkkailijoina olla paljon nykyistä paremmin perillä siitä mitkä ajatukset kiinalaisessa keskustelussa saavat kannatusta ja kenen ehdotukset lopulta löytävät tiensä virallisen Kiinan politiikaksi. Kiinankaan poliittinen johto ei tee päätöksiään hermeettisessä erityksessä. Viimeisen vuosikymmenen aikana kiinalaiset johtajat ovat aktiivisesti hyödyntäneet esimerkiksi johtavien tutkijoiden ajatuksia politiikanvalmistelussa. Nämä samat tutkijat osallistuvat myös aktiivisesti julkisuudessa käytävään keskusteluun.

Jokunen vuosi sitten oli tapana sanoa: jollet tiedä mitä Kiinassa tapahtuu, et tiedä mitään maailmantaloudesta. Nykyisin voisi todeta: jollet tiedä mistä Kiinassa puhutaan, et tiedä mitään maailmantalouden hallinnasta.

Ilkka Korhonen

Jatkuuko Kiinan kasvu?

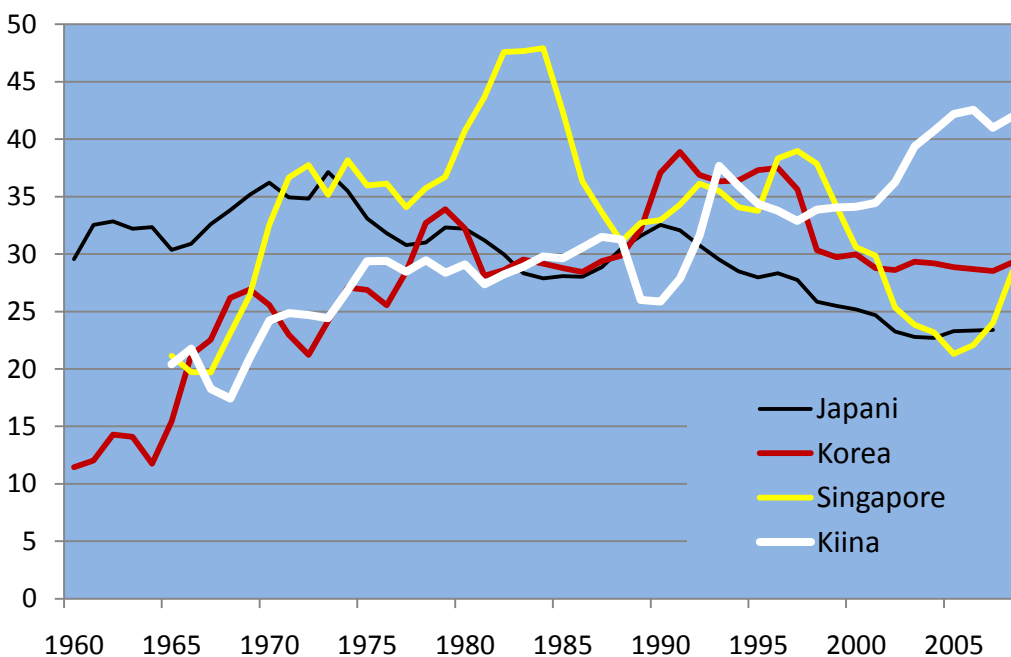
Kiinan kasvu ja talouden rakennemuutos

Kiinan bruttokansantuote on kasvanut viime vuosina keskimäärin yli kymmenen prosentin vuosivauhtia. Kiinan talouden jo nyt valtavasta koosta johtuen kasvun täytyy jossain vaiheessa kuitenkin hidastua, sillä olemassa olevat resurssit eivät yksinkertaisesti riitä tukemaan nykyistä kasvuvauhtia. Tässä kirjoituksessa pohditaan Kiinan talouskasvun pitemmän ajan näkymiä. Koska pääosin kiinteisiin investointeihin nojautuva kasvumalli näyttää tulleen tiensä päähän, tutkimus- ja tuotekehitystoiminta on tärkeä ja kiinnostava asiakokonaisuus pohdittaessa Kiinan tulevan kasvun pohjaa.

Nykytahdilla kiinteiden investointien tuottavuus heikkenee

Viimeisen vuosikymmenen aikana Kiinan kasvu on hyvin pitkälti perustunut investointien voimakkaaseen lisääntymiseen. Sekä yksityinen että julkinen sektori ovat investoineet alati kasvavia määriä, minkä seurauksena Kiinan tuotantokapasiteetti on lisääntynyt. Lisäksi infrastruktuuri on parantunut selvästi ja kiinalaisten asumisolot kohentuneet. Investointien osuus bruttokansantuotteesta on ollut yli 40 prosenttia jo vuodesta 2004 lähtien, mikä on kansainvälisesti hyvin korkea luku (kuvio 1).

Kuvio 1 Investointiaste eräissä Aasian maissa, investoinnit suhteessa bruttokansantuotteeseen (%)

Lähde: World Bank World Development Indicators Database

Kiina on pystynyt rahoittamaan investointinsa kotimaisella säästämisellä, ja säästämisaste on ollut vielä investointiastettakin korkeampi, yli 50 %. Koska säästämisaste on ylittänyt investointiasteen, Kiinalla on ollut vaihtotaseen ylijäämä.

Kiinassa kotitaloudet, yritykset ja julkinen sektori ovat kaikki lisänneet säästämisastettaan 2000-luvun aikana. Näin korkea säästämisaste on taloushistoriassa jo varsin harvinainen. Muut nopeasti kasvaneet Aasian valtiot pystyivät rahoittamaan talouskasvunsa selvästi pienemmillä säästämisasteilla. Vaikka investointien tuotto näyttää tällä hetkellä olevan Kiinassa edelleen suhteellisen korkea (ainakin yksityisellä sektorilla), on selvää, että pääomakannan jatkuvasti kasvaessa uusien investointien kannattavuus heikkenee. Yksistään tämä seikka johtaa investointien bruttokansantuoteosuuden laskuun tulevaisuudessa. Lisäksi Kiina on ryhtynyt useisiin toimenpiteisiin, joiden nimenomaisena tarkoituksena on rohkaista yksityistä kulutusta, mikä laskee investointien osuutta edelleen.

Talou uudistukset vähentävät säästämistarvetta

Kiinassa kotitalouksien korkeaa säästämisastetta (23 % BKT:sta vuonna 2008⁵) selittää suurelta osin se, että yksityisellä sektorilla työskentelevillä ei ole käytännössä minkäänlaista eläkejärjestelmää, joten kotitaloudet säästävät itse omia vanhuudenpäiviään varten. Myös peruskoulutuksen jälkeinen koulutus sekä terveydenhoito vaativat suuria summia, ja kotitaloudet joutuvat varautumaan myös näihin menoihin. Kiinan hallitus on lisäämässä etenkin terveydenhoidon ja koulutuksen rahoitusta, mikä vähentää kotitalouksien tarvetta varautua näihin säästämällä. Julkisen sektorin suurempi rooli terveydenhoidossa korostaa järjestelmän vakuutusroolia, kun kaikkien kotitalouksien ei tarvitse varautua pahimpiin mahdollisiin tapahtumiin, vaan ne voivat jakaa riskit.

Kotitalouksien kulutusta nostaa osaltaan myös keskipalkkojen nousu (kts. Kaaresvirran kirjoitus tässä julkaisussa). Ostovoiman nousu tulee todennäköisesti näkymään erityisesti asumistason nousuna sekä kestokulutushyödykkeiden kysynnän nopeana kasvuna.

Kiinan yrityssektorin säästämisaste on itse asiassa laskenut viime vuosina, mutta se oli vuonna 2008 silti 19 % bruttokansantuotteesta. Kiinalaiset valtionyritykset eivät vielä maksa normaalisti osinkoja omistajilleen, vaan investoivat voittonsa. Kiinan valtio pyrkii muuttamaan yritysten käyttäytymistä tältä osin, ja marraskuussa 2010 annettu ohje⁶ edellyttää selvästi useamman yrityksen maksavan osinkoja ensi vuodesta lähtien. Vuonna 2009 valtio sai osinkoja omistamiltaan yrityksiltä noin 15 miljardia dollaria, mikä oli 10 kymmenen prosenttia näiden yritysten voitoista.

Kulutuksen rooli talouskehityksessä korostuu

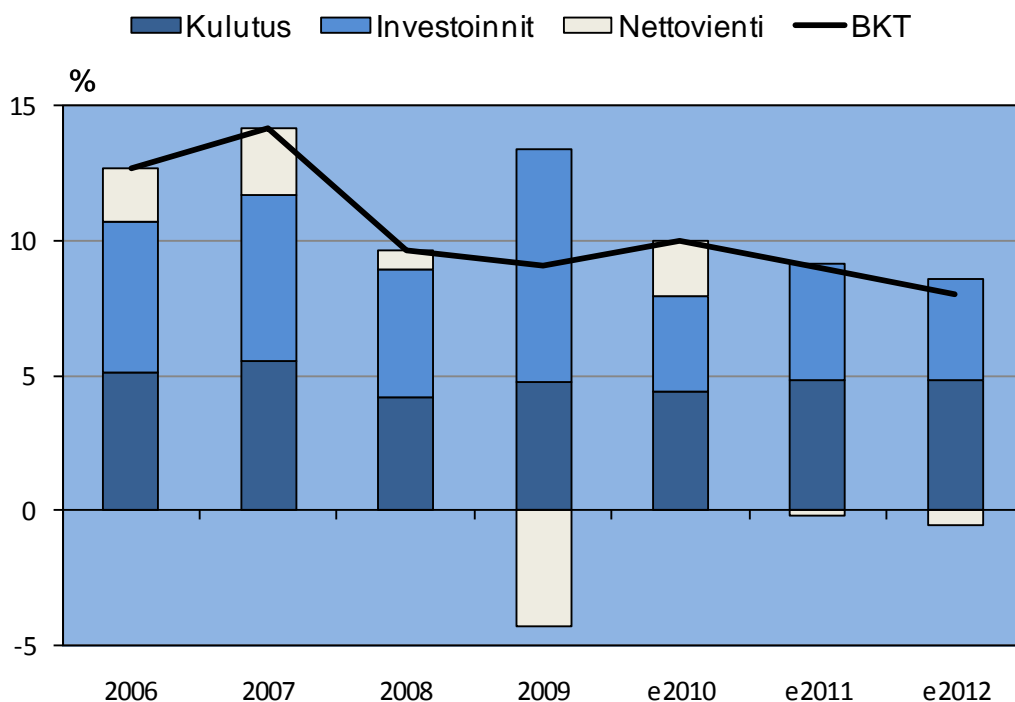
Vuonna 2009 valtion elvytystoimet nostivat investointien tärkeyttä entisestään (kuvio 2). Kiinteiden investointien kasvukontribuutio oli lähes 10 kymmenen prosenttiyksikköä. On täysin selvää, että tällainen kehitys ei voi jatkua tulevaisuudessa, ja kulutuksen osuuden Kiinan talouskehityksessä on lisääntyttävä. Myös Kiinan talouspolitiikka pyrkii edistämään tätä kysynnän rakennemuutosta, joka on kuitenkin suhteellisen hidaskäynnissä. Kiinan talouspolitiikan tärkeimpänä tavoitteena on sisäisen

⁵ Guonan Ma and Wang Yi: China's high savings rate: myth and reality. BIS Working Papers No 312, 2010.

⁶ Bloomberg: China Orders State-Owned Firms to Pay More Dividends, November 10, 2010, <http://www.bloomberg.com/news/2010-11-10/china-orders-state-owned-firms-to-increase-dividend-payment-to-government.html>.

vakauden säilyttäminen, ja näin ollen hyvin nopeita muutoksia tullaan mahdollisuuksien mukaan välttämään.

Kuvio 2 Kiinan BKT:n kasvu ja kysyntäerien kasvukontribuutio

Lähde: Kiinan tilastoviranomaiset ja BOFIT

Kiina panostaa tutkimukseen

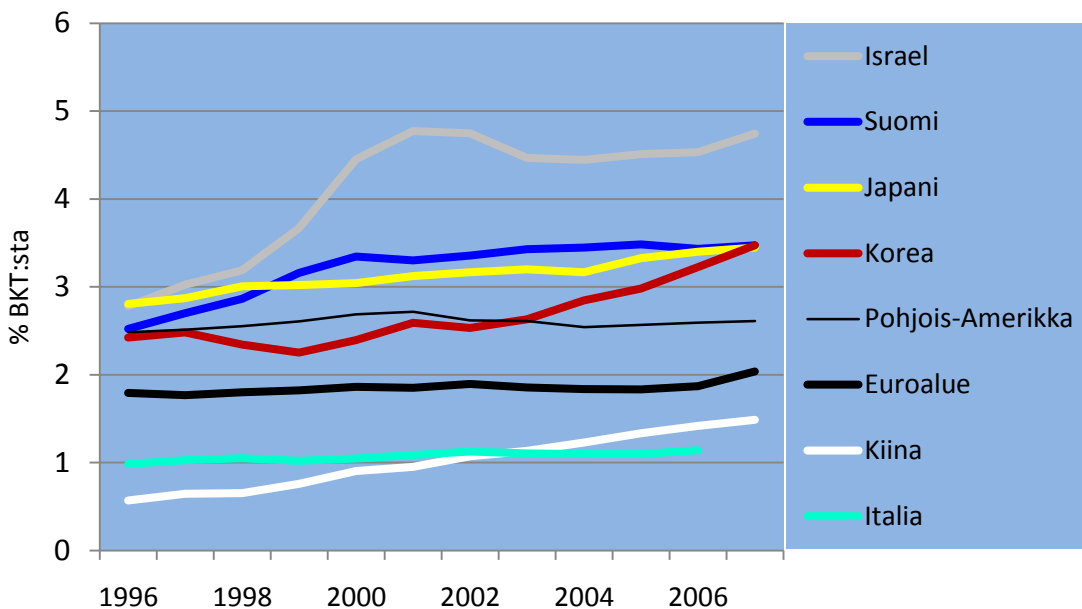
Pitkällä aikavälillä myös Kiina pyrkii selvästi nostamaan tuottamiinsa hyödykkeisiin sisältyvää arvonlisää. Kuten monissa muissakin maissa, tähän pyritään mm. panostamalla tutkimus- ja tuotekehitystoimintaan. Näiden panostusten toivotaan tuottavan tulevaisuudessa entistä enemmän mm. kiinalaisia patenteja sekä Kiinassa kehitettyjä tuotteita, jotka pystyisivät kilpailemaan maailmanmarkkinoilla muutenkin kuin halvan hintansa avulla. Kiina on nostanut tutkimus- ja tuotekehitysmenonsa jo lähes 1,5 prosenttiin bruttokansantuotteesta, mikä on varsin korkea suhdeluku Kiinan tapaiselle maalle (kuvio 3). Yleisesti maan elintason ja t&k-menojen bruttokansantuoteosuuden välillä on selvä positiivinen korrelaatio. Lisäksi Kiinan viranomaiset ovat asettaneet tavoitteekseen nostaa t&k-menojen osuus bruttokansantuotteesta 2,5 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä. Kiina käyttäisi silloin suhteellisesti enemmän tutkimukseen ja tuotekehittelyyn kuin useimmat EU-maat nykyään.

Tutkimustoimintaan panostaminen näkyy jo nyt esimerkiksi patenttien ja tieteellisten julkaisujen voimakkaana kasvuna. Vuonna 2006 kiinalaisten tutkijoiden julkaisujen määrä ohitti jo saksalaisten ja japanilaisten tutkijoiden vastaavan. Kiina on myös ohittanut Yhdysvallat, kun mittarina käytetään vastavalmistuneiden insinöörien ja tohtoreiden määrää miljoonaa asukasta kohden.

Vaikeasta toimintaympäristöstä huolimatta kiinalaisyritysten esiinmarssi jatkuu

Kiinan panostus tutkimukseen on siis erittäin vaikuttavaa. Näyttää selvältä, että kiinalaiset yritykset pystyvät tuottamaan tulevaisuudessa teknisesti monimutkaisempia ja kalliimpia tuotteita sekä vientiin että kotimaiseen kulutukseen. Tästä ei kuitenkaan välttämättä seuraa, että kiinalaiset yritykset siirtyisivät lähitulevaisuudessa maailman teknisen kehityksen eturintamaan. Kiina on yrityksille edelleen monella tapaa hankala paikka toimia, ja pelkästään henkisen omaisuuden heikko suoja vähentää yritysten kannustimia innovoida Kiinassa. Lisäksi voidaan - aiempaan taloushistoriaan nojautuen - kysyä, kuinka hyvin autoritääriset järjestelmät tukevat innovaatioita, määritelmän mukaan aidosti uusien tuotteiden ja toimintatapojen syntyä?

Kuvio 3 Tutkimus- ja tuotekehitysmenot prosentteina bruttokansantuotteesta

Lähde: OECD

- 2006 No 1 Tuuli Koivu ja Tapio Korhonen: Kiinan valuuttapolitiikka ja maailman rahoitusepätasapainot
 No 2 Tuuli Juurikkala, Vesa Korhonen, Simon-Erik Ollus, Pekka Sutela ja Merja Tekoniemi: Kestääkö Venäjän kasvu? – Seminaarijulkaisu: BOFIT Venäjä-tietoisku 8.5.2006
 No 3 Aaron Mehrotra: India's recent macroeconomic developments
 No 4 Tuuli Juurikkala and Simon-Erik Ollus: Russian energy sector – prospects and implications for Russian growth, Economic policy and energy supply
 No 5 Merja Tekoniemi: Venäjän aluepolitiikan uudet tuulet – esimerkkinä Murmanskin alue
 No 6 Sanna Kurronen: Russian electricity sector – reform and prospects
- 2007 No 1 Simon-Erik Ollus and Heli Simola: Russia's true imports?
 No 2 Simon-Erik Ollus and Stephan Barisitz: The Russian Non-Fuel Sector: Signs of Dutch Disease? Evidence from EU-25 Import Competition
 No 3 Heli Simola: Russia getting closer to WTO membership – what are the practical implications?
 No 4 Laura Solanko: Vaurastuva ja ikääntyvä jättiläinen – katsaus Venäjän julkiseen sektoriin
 No 5 Simon-Erik Ollus and Heli Simola: Finnish re-exports to Russia
 No 6 Seija Lainela, Simon-Erik Ollus, Jouko Rautava, Heli Simola, Pekka Sutela ja Merja Tekoniemi: Venäjän kasvun uudet ehdot
 No 7 Seija Lainela, Simon-Erik Ollus, Jouko Rautava, Heli Simola, Pekka Sutela ja Merja Tekoniemi: New conditions for growth in Russia
 No 8 Meri Kulmala ja Merja Tekoniemi: Paikallishallinnon reformi vahvistaa keskushallinnon valtaa Venäjällä – paikalliset taloudelliset kannustimet vähäiset
 No 9 Simon-Erik Ollus, Heli Simola ja Merja Tekoniemi: Venäjän aluepolitiikka 2000-luvulla - mitä uusi alueluokitus merkitsee
 No 10 Riikka Nuutilainen: Peiliäntalouden antama kuva Venäjän todellisesta tuonnista
- 2008 No 1 Juuso Kaaresvirta and Tuuli Koivu: China's inflationary pressures and their impact on inflation in euro area
 No 2 Seija Lainela, Simon-Erik Ollus, Heli Simola ja Pekka Sutela: Venäjä vuoteen 2010 – Katsaus Venäjän talouden lähivuosien haasteisiin
 No 3 Laura Solanko ja Simon-Erik Ollus: Paljonko kaasua Venäjä pystyy viemään?
 No 4 Iikka Korhonen ja Laura Solanko: Kazakstanin ulkomaiselle lainanotolle rakentunut kasvu hiipuu
 No 5 Iikka Korhonen, Seija Lainela, Heli Simola, Laura Solanko ja Pekka Sutela: Medvedevin kauden haasteet
 No 6 Iikka Korhonen, Seija Lainela, Heli Simola, Laura Solanko and Pekka Sutela: The challenges of the Medvedev era
 No 7 Heli Simola ja Simon-Erik Ollus: Suomen Venäjän-kaupan yritysraakenne
 No 8 Juuso Kaaresvirta, Tuuli Koivu, Mikael Mattlin, Aaron Mehrotra, Jouko Rautava ja Pekka Sutela: Katsaus Kiinan talouteen
- 2009 No 1 Mika Erkkilä, Heli Simola ja Laura Solanko: Venäjän sähkösektorin uudistus
 No 2 BOFIT Venäjä-ryhmä: Venäjä ja kansainvälinen rahoituskriisi
 No 3 Richard Connolly: Financial vulnerabilities in Emerging Europe: An overview
 No 4 Iikka Korhonen, Jouko Rautava, Heli Simola, Laura Solanko ja Pekka Sutela: Venäjä kriisin kourissa
 No 5 Judith Dean, K.C. Fung and Zhi Wang: Vertical specialization in Chinese trade
 No 6 Yuri V. Simachev, Andrei A. Yakovlev, Boris V. Kuznetsov, Michael Y. Gorst, Aleksandr V. Daniltsev, Michael N. Kuzyk, Sergey N. Smirnov: Assessment of policy measures to support Russia's real economy
 No 7 Heli Simola: Suomen ja Venäjän väliset investoinnit
 No 8 Zuzana Fungáčová and Laura Solanko: Has banks' financial intermediation improved in Russia?
 No 9 Juuso Kaaresvirta, Iikka Korhonen, Mikael Mattlin, Aaron Mehrotra, Jenni Pääkkönen ja Jouko Rautava: Katsaus Kiinan talouteen – BOFIT tietoisku 2009
 No 10 Morten Anker, Daniel Buikema Fjærtoft, Jouko Rautava, Heli Simola and Laura Solanko: Russia, Finland and Norway: Economic Essays
- 2010 No 1 Iikka Korhonen: Valtion omistamien pankkien ylivaltaa Kiinassa säilyy
 No 2 Kaarina Piipponen: Suomen ja Neuvostoliiton välisen clearingmaksujärjestelmän purkaminen ja neuvostovelkojen loppuhoito
 No 3 Iikka Korhonen, Laura Solanko, Vesa Korhonen, Maija Sirkjärvi ja Pekka Sutela: Venäjä kriisin jälkeen
 No 4 BOFIT Kiina-ryhmä: Kiina hakee paikkaansa maailmantaloudessa – BOFIT tietoisku 2010